…ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! 48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

38 (13354) | 1971 оной февралиин 14, воскресени | Сэн 2 мүн

„ЛУНОХОД-1“ ҮШӨӨ ХАХАД КИЛОМЕТР ЗАЙДА ДАБШАБА

ЗАМБУУЛИНАЙ АЛАС ХОЛЫН ХАРИЛСАА ХОЛБООНОЙ ЦЕНТР. (ТАСС). Луноходтой харилсаа холбооной ээлжээтэ сеанснууд февралиин 10—11-дэ хэгдэһэн байна. Автомат аппарат 509 метрэй зайда дабшажа, «Луна-17» станциин бууһан газарһаа хойшоо нэгэ километр шахуу зайда холодон ошоо. Луноход һарын нюруу дээгүүр ябаха үедөө 4813 метр зайе гаталаа.

Бороото далайн шанха дээрэнь наранай гараһанһаа уламжалан, һарын нюруу талын телевизионно харагдасын муу байһан ушарһаа, тус аппарат февралиин 12-һоо 15 хүрэтэрхи үе соо тогтоһон газартаа үлэхэ юм. Энэ үеэр научна хэмжэлгэнүүд хэгдэжэ үргэлжэлхэ, телемегрическэ мэдээсэлнүүд абтаха.

1971—1975 ОНУУДТА СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ТУШАА КПСС-эй XXIV СЪЕЗДЫН ДИРЕКТИВЭНҮҮДЭЙ ПРОЕКТ ТУХАЙ

КПСС-эй ЦК-гай ТОГТООЛ

1. 1971—1975 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй проектые һайшааха.
2. «1971—1975 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүд» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай проектые хэблэлдэ тунхаглаха.
3. «1971—1975 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүд» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай проектые партийна организацинуудта, ажалшадай суглаанууд дээрэ, хэблэлдэ зүбшэн хэлсэлгэ үнгэргэхэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. БРЕЖНЕВ.

КПСС-эй ЦК-гай ПРОЕКТ

1971—1975 ОНУУДТА СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ТУШАА КПСС-эй XXIV СЪЕЗДЫН ДИРЕКТИВЭНҮҮД

…арад КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүдые бэе… коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури …а хэрэгтэ шэнэ илалтануудые туйлаа. Арадай ажахын …баринуудые хүгжөөхэ, социальна зорилгонуудые шиид… хүнүүдэй баян дэлгэр, болбосоронгы байдал улам …улха хэрэгтэ ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Совет арадай …политическэ нэгэдэл улам батажаа, социалис демокра… дэлгэрээ. Манай Эхэ ороной уласхоорондын нэрэ хүндэнь бүри ехэ болоо. Советскэ Союзай оборонно хүсэн улам бэхижээ.

Манай эдэ бүхы амжалтанууд — бүхы союзна республикануудай хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай, арадай интеллигенциин, ажалшадай шэн зоригто ажалай аша үрэ болоно. Эдэ амжалтануудые туйлаха ябадалда Советскэ Союзай Коммунис партиин хүтэлбэрилхы, залан жолоодогшо үүргэ, тэрэнэй ленинскэ сэхэ шууд политика шэнэ хүсэтэйгөөр харагдаа.

I. 1966—1970 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөлгын гол дүнгүүд

…–1970 онуудта арадай ажахые хүгжөөхэ табан жэлэй …ушаа КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүд экономическа …льна шухала шухала гүйсэдхэлнүүдэй талаар амжалта…гагдаа.

…эй арадай ажахы энэ үе соо урда табан жэлэйхиһээ …гэнөөр, ашаг үрэ ехэтэйгээр хүгжэһэн байна. Хүн зо… байдалай ургалта нилээд түргэдөө.

…оной национальна доход 1965 оной хэм хэмжээнһээ …нтээр дээшээ гараһан, ургалтынь жэл соохи дундуур 1961—1965 онуудайхиһаа ехэ болоһон байна. Про… үйлэдбэрилгын хэмжээн 1,5 дахин нэмээ.

…ай ажахын техническэ дэбжэлтэ хангадаг, нииты үй… ашаг үрэ дээшэлүүлдэг һалбаринууд хурдан түргэ…гөөгдөө. Жэшээлхэдэ, электрын элшэ хүсэ үйлэдбэри…гын хэмжээн түсэбтэ табан жэлэй турша соо 54 про…, машина бүтээлгын, металл эд болголгын хэмжээн—74 …, тэрэ тоодо прибор бүтээлгын—2 дахинһаа үлүүгээр. …э ба нефтехимическэ промышленность—78 процентээр

…ай хэрэглэлэй эд товар үйлэдбэрилгын хүгжэлтэ нилээд …гдөө. Тэдэниие бүтээн гаргалга үнгэрэгшэ табан жэлэй … соо дунда зэргээр 6,3 процентээр нэмэһэн аад, мүнөө 8,3 … нэмээ. Эдлэл хэрэгсэл бүтээн гаргалгын талаар аба… саг соо хэрэглэгдэдэг эд товарай хубинь ехэ болоо. …ой экономическа хүсэн, арадай ажахын үйлэдбэриин гол …д түсэбтэ табан жэл соо 1,5 дахин нэмэһэн байна.

…э табан жэлэй турша соо арадай ажахын капитальна …ридэ мүнгэ һомололгын ниитэ хэмжээн 352 миллиард … болоо гэхэ гү, али үнгэрэгшэ табан жэлэйхиһээ 1,4 дахин … 54 миллион киловатт электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрил… предприятинууд ашаглалгада оруулагдаа, 18 миллион … бэаад хайлуулагдаа, 33 миллион тонно минеральна үтэг…, 17 миллион тонно цемент үйлэдбэрилэгдөө, 148 мил… ар арһан гутал, 400 миллион хэһэг трикотажна зүйл…гдөө; магистральна газопроводой утын хэмжээн 25 мян…лометрээр нэмээ. Арадай ажахын һалбаринуудые техни… талаарнь зэбсэгжүүлгын хэмжээн нэмээ.

…ай ажахын материально-техническэ арга боломжые улам …лхын, тэрэшэлэн газар таряалангай ба мал ажалай … бүри ехээр абадаг болохын тула колхознигуудай ба …удай хүдэлмэрилэгшэдэй материальна урмашал улам дээ… ехэ хэмжээ ябуулганууд хараалагдан бэелүүлэгдээ. …тай ургаса, мал ажалай ашаг шэмэ дээшэлһэн байна …–1970 онуудта хүдөө ажахыһаа абтаһан продукциин жэл … дундуур хэмжээн 1961—1965 онуудайхиһаа 21 про… ехэ болоо.

… түхэлэй транспорт ба хэлхеэ холбоон улам хүгжөөгдөө. …нуудтахи ууралай хүсэн электрын ба тепловозно хү… түлэб һэлгэгдээ.

… союзна республикануудтахи экономико болон соёл куль… хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Ороной … районуудта түлишын промышленностиин, элшэ хү… хэрэглэдэг хэдэ хэдэн үйлэдбэриин предприятинууд … түргэнөөр хүгжөөгдөө. Баруун Сибирьтэ, Казахстанда, …нидэ, Узбекистанда нефть ба газ гарган абалгын хэм… ехээр нэмээ. Алас-Дурна хизаарай экономико нилээд бэ…

…тын үйлэдбэри хүгжөөлгын тон шухала асуудалнуудые …гэдэ совет эрдэм наука хубитаяа ехээр оруулаа. Ехэ ехэ … наукануудай талаар туйлагдаһан амжалтанууд промыш…тьда, хүдөө ажахы ба бусад һалбаринуудта научно-тех… олохон зорилго шиидхэхэ арга олгоо. Бүтээсэ ехэтэй … машинанууд, мүн үйлэдбэриин гаргаша хям…дааг, продукциин шанар һайжаруулдаг технологическа … арганууд бии болгогдоод, амжалтатайгаар хэрэглэгдэжэ …ай. Тоолон тодорхойлдог техникын шэнэ хэрэгсэлнүүдые …дааг технологическа орёо нарин арганууд, предприятинуу… хэлхэ автомат-түхеэрэлгэнүүд хэдэ хэдэн һалбаринуудта …гдэдэг болонхой. Совет космонавтикын онсо гайхамшаг … туйлалтанууд манай орон дотор эрдэм, техникын тон ехээр … байһанай эли тодо гэршэ болоно.

Техническэ дэбжэлтын, арадай ажахые хүтэлхэ хэрэг улам нарижуулан һайжаруулгын, түсэблэлгын ба экономическа урмашуулгын шэнэ аргануудые хэрэглэһэнэй үндэһөөр ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэнь дээшэлээ. Ниитын ажалай бүтээсын эршэ улам түргэдхэгдөө. Предприятинуудай ашаг олзо ехэ болоо, үйлэдбэриин үрэнь дээшэлээ.

Хүн зоной байдал улам һайжаруулха асуудалаар КПСС-эй XXIII съездын тодорхойлон тогтооһон гол даалгабаринууд үлүүлэн дүүргэгдээ. Хүн бүхэндэ хүртэдэг бодото олзо оршо түсэбтэ табан жэлэй турша соо 30 процентээр хараалагдаһан аад, 33 процентээр нэмээ. Эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые хүн зоной хэрэглэлгэ нилээд ехээр нэмээ, байра байдал һайжаруулагдаа, улад зониие хангалгын дэлисэ хэмжээн улам хүгжөөгдөө.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һарын дундуур салин хүлһэн 20 процентһээ бага бэшээр нэмээгдэхэ гэжэ КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүдээр хараалагдаһан аад, үнэндөө 26 процентээр нэмэжэ, 1970 ондо 122 түхэриг болоһон байна. 1965 ондо 96,5 түхэриг байһан юм. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудтахи хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлһэнэй доодо хэмжээн нэмээгдээ. Холын хойто районуудта тэдээнтэй адлидхаһан нютагуудта хүдэлмэрилдэг хүнүүдэй абадаг хүнгэлэлтэ нэмээгдээ. Алас-Дурнын, Зүүн Сибириин, Европын хойто зүгтэхи районуудта ажалладаг хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлһэ нэмээхэ районно коэффициентнүүд бии болгогдоо. Хэдэн категориин хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай салин хүлһэнһөө татагдадаг олзын налогой хэмжээн хороогдоо. Хүдөөгэй ба хотын хүн зоной ажабайдалай хэм хэмжээн улам ойртожо үргэлжэлөө. Колхозуудта ажалай түлөө лаб үгтэхэ түлөөһэн тогтоогдоо. 1965 онойхитой жэшэбэл, колхознигуудай ажалай түлөөһэн 1970 ондо 42 процентээр нэмэһэн байна.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшад недели соо 5 үдэр хүдэлмэрилөөд, 2 үдэр амарха гуримда оруулагдаа. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай амаралтын доодо хэмжээн нэмээгдээ.

Ниитын хэрэглэлэй фонднуудһаа хүн зондо үгтэдэг түлбэри ба хүнгэлэлтэнүүд түсэбтэ табан жэлэй турша соо 1,5 дахинһаа ехээр нэмээгдэһэн байна. Хүн бүхэндэ абажа үзэбэл, тэдэ түлбэри ба хүнгэлэлтэнүүд 1965 ондо 182 түхэриг байһан аад, 1970 ондо 262 түхэриг болоо.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалидуудай пенсиин хэмжээн нэмээгдэһэн, үндэр наһатай болоһон колхознигуудай пенси абадаг болохо наһанай дээдэ хэмжээн хороогдоһон, социальна страховани һайжаруулагдаһан байна.

Худалдаа наймаанай ургалта тушаа партиин XXIII съездын даалгабаринууд үлүүлэн дүүргэгдээ, тэрэнэй хэмжээн түсэбтэ табан жэлэй турша соо 1,5 дахин шахуугаар нэмээ. Хубсаһа ба гутал, удаан саг соо хэрэглэгдэдэг эдлэлнүүд—телевизор, холодильник, мебель, тэрэшэлэн эдеэ хоолой тон шухала продуктнууд хүн зондо бүри ехээр, олоор худалдагдадаг болонхой.

1966—1970 онуудта орон дотор 518 миллион дүрбэлжэн метр ниитэ талмайтай гэр байранууд баригдажа, 55 миллион шахуу хүн зон байраяа һайжаруулха аргатай болоо. Улад зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалга түргэнөөр хүгжөөгдөө. Тиимэ хангалгын хэмжээн 2 дахинһаа ехээр, тэрэ тоодо хүдөө нютагуудта— 3 дахин нэмэһэн байна.

Хүн зоной юрэнхы эрдэм болбосорол ба соёлой хэмжээн дээшэлээ. Залуушуулые бүгэдэ ниитын дунда эрдэмтэй болгохо хэмжээ ябуулга сэхэ шууд бэелүүлэгдээ. 8,1 миллион үхибүүдэй һураха һургуулиин байшангууд, һургуулиин наһа гүйсөөдүй 2,5 миллион үхибүүдэй эмхи зургаанууд баригдаа. Түсэбтэ табан жэлэй турша соо дээдэ эрдэмтэй 2,6 миллион, тусхай дунда эрдэмтэй 4,5 миллион мэргэжэлтэд бэлдэгдэһэн байна. Техническэ мэргэжэл олгодог училищинууд ба һургуулинуудаар шадамар бэрхэ 7 миллион хүдэлмэришэд бэлдэгдээ. Хүн зондо медицинскэ туһаламжа үзүүлэлгэ, эмхитэйгээр амарха арга боломжо улам һайжаруулагдаа, кинотеатрнуудай, клубуудай, библиотекэнүүдэй тоо нэмээ.

Советскэ Союзай гадаадын экономическа холбоон үргэдхэгдөө. СЭВ-эй гэшүүн оронуудтай экономическа харилсаа холбооной, уласхоорондын үйлэдбэриин ба научно-техническэ тусхай мэргэжэл ба хамжаа бэелүүлгэдэ СССР-эй хабаадалгын түхэл маяг бүри нарин һайн болоо.

Табан жэлэй түсэб дүүргэлгын үедэ дутуу дунданууудшье тохёолдоһон байна. Үйлэдбэриин предприятинуудые ашаглалгада оруулха даабаринууд хүсэд дүүргэгдээгүй, шэнэ предприятинуудые бариха, үйлэдбэринүүдые ашаглаха болзорнуудай хойшо татагдаһан ушарнууд бии байгаа. Энээнһээ шалтагаалан, промышленностиин зарим түхэлэй продукци үйлэдбэрилгын хэм хэмжээн туйлагдаагүй. Барилгын проект табиха ба эмхидхэхэ хэрэгтэхи дутуу дунданууд үшөө зайсуулагдаагүй, тиигээд хэдэ хэдэн һалбаринуудта тэрэнэй үнэ сэнгэй хүндэрхэ ябадал тохёолдоһон байна.

Эд товар түргэнөөр үйлэдбэрилэгдэдэг болобошье, зарим эд товарые хүн зоной бүри ехээр хэрэглэдэг боложо байһан эрилтэнь үшөөл хүсэд хангагданагүй. Худалдаа наймаанай эмхинүүд эд хэрэглэгшэдэй эрилтэ хэрэглэмжые олохон ушарта дутамагаар шэнжэлнэ, худалдаа наймаа шадамар бэрхээр эмхидхэжэ биранагүй, эдлэл хэрэгсэлнүүдэй шанар ба ассортиментын талаар промышленностьда эрилтэ багатайгаар хандана.

Продукциин техническэ тала ба шанарые дээшэлүүлхэ, ажалаа, үйлэдбэреэ эрдэм ухаанай заабариин ёһоор эмхидхэхэ онол аргануудые нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ хүдэлмэри хэдэ хэдэн предприятинуудта дутамагаар ябуулагдана. Ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд үйлэдбэриин ашаг үрэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, үйлэдбэри доторой нөөсэ хүсэд бүрин ашаглаха, эрдэм болон техникын туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгые түргэдхэхэ, ажалай ба гүрэнэй журам бэхижүүлхэ асуудалнуудта зохихо анхарал табинагүй.

Олохон колхоз, совхозуудта таряалангай ургаса, мал ажалай ашаг шэмэ удаан дээшэлүүлэгдэнэ, техникэ хүсэд һайнаар ашаглагданагүй, минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй гээлтэ, хоролтодо орохо ябадал тохёолдуулагдана, үйлэдбэриин ашаг үрэ үшөөл бага байһаар. Энээнһээ шалтагаалан, хүдөө ажахын зарим түхэлэй продуктнуудые үйлэдбэрилхэ даалгабари хүсэд дүүргэгдээгүй байна.

Министерствэнүүд ба албан зургаанууд ямар һалбаринуудай хэды шэнээн продукциин арадай ажахыда, хүн зондо хэрэгтэй байһые дутамагаар шэнжэлнэ, эдэнэй эрилтэ хэрэглэмжые хаһа саг соонь, хүсэд бүрин хангахын түлөө зохихо тэмсэл ябуулнагүй. Зарим предприятинууд продукци үйлэдбэрилхэ, худалдаха түсэбүүдээ дүүргэнэгүй, үйлэдбэриин гээлтэ хоролто ба үрэгүй гаргашануудые тохёолдуулна.

Манай экономикые хүгжөөхэ, эрдэм ба техникын туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгын хэрэг түргэдхэхэ, арадай ажахые түсэблэлгэ, хүтэлбэрилгэ нарижуулан һайжаруулха талаар тохёолдоһон дутуу дунданаудые зайсуулхын тула хэмжээ абаһанай үндэһөөр, ниитын үйлэдбэриин саашанхи хүгжэлтэ ба тэрэнэй ашаг үрэ дээшэлүүлхэ ябадал хангагдаха байна.

II. 1971—1975 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөлгын гол зорилгонууд

Юһэдэхи табан жэлэй түсэб хадаа коммунизм байгуулха, тэрэнэй материально-техническэ үндэһэ һуури табиха, ороной экономическа ба оборонно хүсэ шадал бэхижүүлхэ замаар совет обществын саашадаа дабшалгын шухала шата болохо байна. **Табан жэлэй гол зорилго юуб гэхэдэ, социалис үйлэдбэреэ хурдан түргэнөөр хүгжөөһэнэй үндэһөөр, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлһэнэй, научно-техническэ дэбжэлтэ туйлаһанай, үйлэдбэрилгын хүсэнэй ургалта түргэдхэһэнэй үндэһөөр, арад зоной баян дэлгэр болбосон байдалай хэм хэмжээе ехээр дээшэлүүлхэ ябадал хангаха болонобди.**

Түсэбтэ табан жэлэй гол зорилгые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула иимэ юумэ хэхэ шухала гэбэл:

ниитын үйлэдбэриин, илангаяа хүдөө ажахын, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин хурдан түргэн ургалта, тэгшэ, тааруу хүгжэлтэ хангаха, арадай ажахын бүхы һалбаринуудай ашаг үрые горитойгоор дээшэлүүлхэ. Түсэбтэ табан жэлэй турша соо ороной национальна доходые 37—40 процентээр нэмээхэ, тиихэдээ тэрэнэй ургалтын 80 процентһээ бага бэшые ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр туйлаха;

эрдэм наукын эгээн ехэ арга боломжотой һалбаринуудтахи шэнжэлгые бүхы аргаар хүгжөөһэнэй научно-шэнжэлэлгэнүүдэй үрэ дүнгүүдые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлгын болзор хорооһоной үндэһөөр, научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ, гараар бүтээгдэдэг ажалые машинаар һэлгэлгэ үргэн хэмжээтэйгээр бэелүүлхэ, арадай ажахын һалбариин ба һалбари доторхи бүридэлые һайжаруулха;

ажалшадай эрдэм болбосорол ба шадабари мэргэжэлэй хэм хэмжээе сэхэ шууд дээшэлүүлхэ, залуушуулые бүгэдэ ниитээрээ дунда эрдэмтэй болгохо ябуулгада дамжан оролго дүүргэхэ, шэнэ техникын дэлгэрүүлэгдэһэнтэй, үйлэдбэриин эмхидхэлэй һайжаруулагдаһантай дашарамдуулан, эрхим шадабаритай мэргэжэлтэд ба хүдэлмэришэдые бэлдэхын, кадрнуудые һэльбэн бэлдэхын тула шухала хэмжээнүүдые абаха;

коммунис байгуулалтын мүнөөнэй эрилтэнүүдтэй зохилдуулан, үйлэдбэри хүтэлбэрилгын, түсэблэлгын ба экономическа урмашуулгын хэрэг улам нарижуулан һайжаруулха хүдэлмэри ябуулжа үргэлжэлхэ; хүтэлбэриин хэрэгтэ тон шэнэ техникэ хэрэглэхэ.

Экономико хүтэлбэрилгэдэ ажалшадые олоорнь хабаадуулха;

ажалые эрдэм ухаанай заабариин ёһоор эмхидхэлгэ, ажалай түлөөһэнэй, хүдэлмэрилэгшэдые материальна ба моральна урмашуулгын түхэл шэнжэ ба гуримуудые нарижуулан һайжаруулгын хэрэг бүхы аргаар нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ.

Түсэбтэ шэнэ табан жэлэй гол зорилгонуудые үндэһэ болгон:

1. Социальна хэмжээ ябуулгануудай үргэн программа бэелүүлхэ:

Улад зоной олзо доходые нэмээхэ талаар. Улад зоной олзо доход нэмээхэ гол эшэ үндэһэниинь урид мэтэшэлэн ажалай түлөөһэн байһыень хараада абажа, хүн бүхэндэ хүртэсын талаар улад зоной бодото олзо доходые гушаад процентээр дээшэлүүлхэ. Салин хүлһэнэй доодо хэмжээе нэмээхээр хараалха.

Улад зоной бодото олзо доход дээшэлүүлхын тулада товарна ресурснуудые горитойгоор ехэ болгохо, шухала ассортиментын һайн шанартай эд бараагаар худалдаа наймаанай эмхинүүдые бүри һайнаар хангаха, улад зониие ажаһуудалай талаар хангалгын хэмжээе үргэдхэхэ. Арад зоной хэрэглэдэг эд бараанай гүрэнэй үнэ сэнгые бага тогтууритай байлгаха, эд бараанай нөөсын ехэ болохо зэргээрнь зарим бараанай үнэ сэнгые хямдаруулха.

Ниитын хэрэглэлэй фондые 40 процентээр дээшэлүүлжэ, тэрэ мүнгэ зөөриеэ элүүрые сахиха хэрэг һайжаруулгада, арадай гэгээрэл хүгжөөлгэдэ, кадрнуудые һурган бэлдэлгэдэ, үхибүүдые хүмүүжүүлгэдэ, хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай, колхознигуудай пенси, һурагшадай стипенди дээшэлүүлгэдэ зорюулха.

Ажалай талаар. Ажалай ресурснуудые бүрил ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ. Үйлэдбэриин техническэ хэмжээе дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр гар ба хүндэ ажал, тэрэшэлэн мэргэжэлгүй ажал арадай ажахын бүхы һалбаринуудта шууд хороохо.

Ажаллахада бүри зохид болгохо, ажалай гурим сахиха эрхим һайн зэмсэг түхеэрэлгээр предприятинуудые бүрин хангаха;

Хүн зоной ажаһуудалай талаар. Гэр бүри олоорнь барижа, зоной ажаһуудаг гэр байрануудые болбосон зохид болгожо, улад зоной ажаһуудалые һайжаруулха, ажаһуудалдаа зайн гал, газ бүри үргэнөөр хэрэглэдэг болохо ажалаа үргэлжэлүүлхэ. Гэр байрын ехэнхииень газтай болгохо, багаханууд городуудта, хүдэлмэришэдэй тосхонууд болон хүдөө нютагуудта газ бүрил үргэнөөр, ехээр оруулха.

Хүнэй гэрэй ажал хүнгэдхэхэ, сагыень алмаха үргэн ехэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ. Бүхы түхэлэй наймаанай ажалые ниитын эдеэ хоолой предприятинуудые, илангаяа үйлэдбэри дээрэ олошоруулха. Улад зониие социально-соёлой, ажаһуудалай талаар хангалга һайжаруулха. Гэрэй машинануудые улад зондо олоорнь худалдаха. Городой транспорт хүгжөөхэ, телефонно хэлхеэ холбоо үргэдхэхэ;

Хото, хүдөөгэй ажалшадай ажаһуудалай хэмжээе дүтэлүүлхэ талаар. Колхозуудта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар колхознигуудай салин хүлһые совхозуудай баһал тиимэ категориин хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэндэ дүтэрхы болгохо.

Хүдөөдэхи бутархай жэжэ худалдаа наймаае бүрил түргэнөөр хүгжөөхэ, хүдөөгэй зониие соёлой ба ажаһуудалай талаар хангаха хэрэгые түргэдхэхэ, хүдөө ажалай мэргэжэлтэй болохо үргэн арга боломжо залуушуулда хангаха.

Хүдөөдэхи харгын барилгые, хүдөө нютагтахи автобусно харилсаае үргэдхэхэ.

Бүхы орон соо телевизионно дамжуулга шанар һайнтайгаар эмхидхэхэ хүдэлмэри ябуулха.

2. **Научно-техническэ дэбжэлтые түргэдхэхэ, техническэ нэгэн адли политика бэелүүлхэ,** тэрэнэй тулада:

манай ороной ба бүхы дэлхэйн туйлалтануудые технико-экономическа талаар эрхимлэжэ гараһан, ажалай тад ондоо зэмсэг, материалнуудые, технологическа аргануудые ухаалан зохёожо, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ;

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

1971—1975 ОНУУДТА СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ТАБ ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ТУШАА КПСС-эй XXIV СЪЕЗДЫН ДИРЕКТИВЭНҮҮ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

машина бүтээлгын тус тус һалбаринуудые түсэбэй ёһоор хүгжөөхэ гэжэ хараалаад, технологическа зэмсэг түхеэрэлгын техническэ хэмжээе түргэнөөр дээшэлүүлхэ. Тэрэшэлэн хуушан түхэлэй машинна агрегадуудые һэлгэхэ, шэнэдхэн һэльбэхэ хэрэг түргэдхэхэ. Үйлэдбэриин зэмсэг түхеэрэлгын амортизациин шэнэ, бүри богони болзор тогтоогоод, тэрээнээ байн байтараа бэелүүлхэ, тиихэдээ аша үрэ багатай капитальна заһабариие үсөөрүүлхэ, хуушан түхэлэй, хэрэгһээ гараһан зэмсэг түхеэрэлгые һэлгэжэ байхын тула амортизацида таһалагдадаг мүнгэнэй хүбиие ехэ болгоохо;

шэнэ техникэ ухаалан зохёоходоо, промышленностиин гол һалбаринуудай структура гэдэгые бүрилдүүлэн бии болгоходоо, түүхэй эд болон материалнуудай шанар һайжаруулһанай, тэдэниие хүсэд дүүрэнээр ашаглаһанай ашаар, тэрэшэлэн болбосоруулдаг, буйлуулдаг промышленностьда үнгэлэлгын үйлэдбэри хүгжөөһэнэй ашаар материалнуудые багаар хэрэглэдэг болохо.

Үйлэдбэриие техническэ талаар һайжаруулха асуудалнуудые шиидхэхэдээ уридшалан иигэжэ хараалха:

энергетическэ баазын талаар—үйлэдбэриин электрификациин, энерги хэрэглэлгын ашаг үрын хэмжээе дээшэлүүлхэ; электро-технологическа аргануудые ажалдаа бүрил үргэнөөр нэбтэрүүлхэ; технологическа хэрэгсэлдэ, дулаасуулгада уурал болон халуун уһа гаргалгые нэгэ газарта ашагтай зохидоор суглуулха, багахан котельнэнүүдые, электросиловой станцинуудые байн байтараа үгы болгохо;

материалнуудай талаар—шэнэ, үлэмжэ ашагтай материалнуудые, тэрэ тоодо полимернэ ба тон сэбэр материалнуудые бии болгожо ашаглаха; металлнууд болон промышленна бусад материалнуудые бүхэ болгохо эгээн лэ эрхим һайн аргануудые хүгжөөжэ, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ; гаргагдадаг материалнуудай ассортиментые үргэдхэхэ;

ажалай зэр зэмсэгүүдэй талаар—промышленность, барилга, хүдөө ажахы ба транспортдахи гол шухала ажалнуудые бүхы дээрэнь оньһожоруулжа дүүргэхэ; технологическа гол агрегадуудай хүсэ шадалые, бүтээсые хараадаа абажа, тэдэнэй единичнэ хүсэ шадал гэдэгые дээшэлүүлхэ. Тоото программна аргаар хүдэлгэгдэдэг оньһото зэмсэг түхеэрэлгэ тон олоорнь гаргажа, ажалда нэбтэрүүлхэ.

Технологиин талаар—түрүү янзын, таһалгаряагүй хэрэглэгдэхэ, технологическа аргануудые ажалдаа үргэнөөр нэбтэрүүлхэ; химическэ технологиин шэнэ арга онолые, электронико хэрэглэхэ шэнэ арга онолые түргэнөөр зохёожо, промышленна үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ. Шэнэ барилгануудые хэхэдээ, имагтал мүнөө үеын эрхим технологи, арга онол тэндэ хэрэглэгдэхэ байһыень хараадаа абаха.

Мэдээсэлнүүдые шэнжэлэн согсолхо ба залан хүтэлбэрилхэ талаар—мэдээсэлнүүдые шэнжэлэн согсолхо, залан хүтэлбэрилхэ ажалда тоололгын техникэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ. Тоололгын техникын бүтээсэ ехэтэ зэмсэг хэрэгсэлнүүдые, тоололгын багаханууд машинануудые, тэрэшэлэн мэдээсэлнүүдые дамжуулха хэрэгсэлнүүдые серийнэ гуримаар бүтээн гаргадаг болохо. Мэдээсэлнүүдые абаха ба дамжуулха түхеэрэлгэцүүдтэй, типовой бэлэн программануудтай электронно-тоололгын машинануудые серийнэ гуримаар бүтээн гаргадаг болохо.

Хэб стандартнуудай научно-техническэ хэмжээе, продукциин шанар һайжаруулгада тэдэнэй дүүргэдэг үүргые дээшэлүүлхэ. Мүнөө байгаа стандартнуудые, техническэ условинуудые шэнэдхэн һэльбэхэ. Тиихэдээ хуушаржа, хэрэгээ болиһон показательнуудые хубилгахаар, продукциин техническэ үндэр дээдэ хэмжээ, һайн шанар хангаха, арадай ажахын мүнөө үеын эрилтэдэ хүрэхөөр—тиимээр шэнэдхэн һэльбэхэ хэрэгтэй.

Арадай ажахын олон һалбаринуудта хэрэглэгдэдэг машина ба механизмуудай узел болон детальнууд, зэмсэгүүдые, технологическа хэрэгсэлнүүдые нэгэ нормодо оруулха, нэгэн адли болгохо, тэдэниие нэгэн адли аргаар бүтээхэ, нэгэнэйнь орондо нүгөөдыень ажалда хэрэглэжэ байхаар—тиимэ узелнууд болон детальнуудые адли түхэлтэйгөөр үйлэдбэрилхэ хэрэгые шухалын шухала зорилго гэжэ тоолохо.

Техникэ шэнэдхэн һэльбэхэ, заһабарилха ажалай техническэ хэмжээ ба ашаг үрые дээшэлүүлхэ. Техникые шэнэдхэн һэльбэхэ, заһабарилха узелнуудые, агрегат болон детальнуудые ами аминдаа тарангяар бүтээн гаргахаяа болижо, элдэб техникэ бүтээдэг тусхай мэргэжэлтэй предприятинуудта тиимэ ажал байн байтараа эмхидхэдэг болохо. Тиимэнүүд зэмсэг түхеэрэлгэ бүтээн гаргадаг предприятинууд хадаа һэлгэжэ табиха детальнуудые болон узелнуудые гаргахын түлөө, тэрэ техникынгээ шанарай түлөө харюусалга даахa ёһотой.

Научно-техническэ мэдээсэл һайжаруулжа, техникэ, технологи, үйлэдбэриин эмхидхэлэй ба ударидалгын асуудалнуудаар научно-техническэ туйлалтануудые ба түрүү дүй дүршэлые арадай ажахын һалбаринуудта, предприятинуудта ходо дамжуулжа байха;

3. Научна гол шухала ба хамһабариин шэнжэлгэнүүдые али болохоор хүгжөөжэ, тэдэнэй аша үрыень арадай ажахыда түргэнөөр нэбтэрүүлхэ.

Шэнэ табан жэл соо иимэ юумэ хангаха:

математическа аргануудые, электронно-тоололгын техникые арадай ажахыда улам үргэнөөр хэрэглэхын, ажалые оньһожоруулхын, ажалые залан хүтэлбэрилхэ хэрэг нарижуулан һайжаруулхын тулада теоретическэ болон прикладной математикын ба кибернетикын шухала асуудалнуудые дам саашадань шэнжэлэн шиидхэхэ;

шэнэ материалнуудые бии болгожо, тэдэнээ ашагтай һайн аргаар болбосоруулхын, буйлуулхын тулада ядерна физикын, хатуу бодосуудай ба полупроводнигуудай физикын, квантова электроникын, хүйтэн температурын талаар шэнжэлгэсэ хүгжөөхэ; элшэ энерги хубилгажа ондоо болгохо арга улам һайжаруулха, түргэн нейтронуудаар хүдэлдэг реакторнуудые промышленностьда ашаглаха, термоядерна синтез гэдэгтэ хабаатай асуудалнуудые, эрдэм ба бодото ажалда ядерна, радиационно аргануудые хэрэглэхэ. Электронико, радиотехникэ ба тоололгын техникэ саашадань хүгжөөхэ асуудалнуудые шиидхэхэ;

хэмэл одонуудые, автомат болон жолоодогдодог аппарадуудые хэрэглэн, телефонно-телеграфна алас холын харилсаа, телевидени хүгжөөхын, сагай уларил уридшалан таахын, байгаалиин баялигуудые шэнжэлхын, географическа шэнжэлгэ хэхын, арадай ажахын бусадшье зорилгонуудые шиидхэхын тулада, тэрэшэлэн һарые, одо мүшэдые научна талаарнь гүнзэгыгөөр шэнжэлгэеэ үргэлжэлүүлхын тулада замбуулиндахи научна хүдэлмэреэ саашань ябуулха;

ашагта малтамалнуудай бүрилдэдэг гуримые тодоруулхын, тэдэниие бүри ашагтай аргаар бэдэржэ олохын, малтажа абахын, шанаржуулхын тулада геологиин, геофизикын ба геохимиин талаар шэнжэлгын хүдэлмэри ябуулха;

байгаалиин баялигуудые, тэрэ тоодо океан, далайнуудай хэшэгые улам үргэнөөр, ашагтайгаар хэрэглэхэ арга зохёохын тулада океан, далайн, агаарай физикын, географиин талаар научна ажалаа хүгжөөхэ; хүн зоной оршон тойронхи байгаалиин байдал һайжаруулхын, байгаалиин баялиг ашаглаха хэрэг һайжаруулхын тулада байгаалиие сахин хамгаалха ба хубилгаха научна үндэһэ һууринуудые ухаалан зохёохо;

илангаяа полимернэ ба органическа бэшэ материалнуудые, химико-технологическа ба электрохимическэ ашаг ехэтэй аргануудые, тусгаар сэбэр зүйлнүүдые бүтээн гаргаха ашагтай һайн арга методүүдые бии болгохо научна үндэһэ һуури нарижуулан һайжаруулхаар,—тиимээр химическэ эрдэм наукые улам саашадань хүгжөөхэ;

зүрхэ-һудаһанай болон вирусна үбшэн һэргылэн аргалха, медицинэдэ, хүдөө ажахыда, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностьда хэрэгтэй физиологическа хүсэтэй һайн препарадуудые бии болгохо хэрэгтэ хамагай түрүүн зорюулагдаһан биологи ба медицинэдэхи научна шэнжэлгые хүгжөөхэ; ургаса ехэтэй ургамалнуудай сортнуудые, ашаг шэмэ ехэтэй малай үүлтэрнүүдые бии болгохо селекциин генетическэ арга методүүдые ухаалан зохёохо; уг дамжаһан үбшэнүүдые эмнэхэ аргануудые ухаалан зохёохо.

Ниитын эрдэм наукануудые дам саашадань хүгжөөхэ, социалис ажахые научна талаарнь хүтэлбэрилхын, коммунис байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэхын тулада обществын хүгжэлтын мүнөөнэй байдалые бүхыдэнь шэнжэлжэ үзөөхэ. Экономическа наукын талаар анхаралаа ямар юумэндэ хандуулхаб гэхэдэ, арадай ажахые түсэбтэ ёһоор хүтэлхэ хэрэгтэ экономическа гурим ёһонуудые хэрэглэхэ үлэмжэ һайн аргануудта анхаралаа хандуулха, ниитын үйлэдбэриин научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ, тэрэнэй экономическа ашаг үрэ али болохоор дээшэлүүлхэ, хүсэтэй түргэнөөр хүгжөөхэ аргануудые ухаалан зохёолгодо анхаралаа хандуулха. Тэрэшэлэн СЭВ-эй гэшүүн оронуудтай СССР-эй экономическа социалис харилсаа холбооной шухалын шухала асуудалнуудта анхаралаа хандуулха хэрэгтэй.

Научна эмхи зургаануудай ажал хүдэлмэриин ашаг үрые шууд дээшэлүүлхэ, эрдэм наукын гол шухала шэглэлнүүдтэ, научно-техническа тон шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ, шэнжэлгын, үйлэдбэриин-туршалгын бааза бэхижүүлгэдэ, научна шэнжэлгэ эмхидхэхэ шахын тоосоото арга методүүдые хэрэглэхэ хэрэгтэ эрдэмтэдэй хүсэ шадалые, материальна болон мүнгэ зөөрие согсолон эрсүүлхэ. Эрдэм-шэнжэлгын ба туршалгынконструкторска ажалай түсэблэлгэ һайжаруулха. Тиихэдээ, тэрэ ажалайнгаа аша үрые ажалда хэрэглэхэ хүрэтэрхи ажалайнгаа бүхы шатануудые түсэб соогоо хараадаа абаха, түсэбүүдэй дүүргэлтын хойноһоо хиналта шангадхаха, Эрдэм үйлэдбэри хоёрой хоорондохи барисаа бэхижүүлхэ, Шэнэ техникые тон богони болзорто ашаглан нэбтэрүүлхэ эмхидхэлэй болон экономическа хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые бэелүүлхэ. Патентнэ хэрэгэй, патентнэ мэдээсэлэй ашата үүргые ехэ болгохо.

4. Социалис оронуудтай харилсан ажаллаха хэрэгээ шууд хүгжөөхэ, социализмын бүхэдэлхэйн байгуулалта бэхижүүлгэдэ бүхы аргаар туһалха.

* * *

СССР-эй арадай ажахын һалбаринуудые хүгжөөхэ, арад зоной ажабайдал һайжаруулха, үйлэдбэриин хүсэнүүдые таарулан хубаажа ашаглаха ба союзна республикануудай ажахые хүгжөөхэ, гадаадын экономическа харилсаа холбоо дэлгэрүүлхэ, хүтэлбэрилгэ ба түсэблэлгые нарижуулан һайжаруулха талаар доoро дурсагдагша шэглэлнүүдые, даалтабаринуудые тогтоохо.

III. Промышленность

Социалис экономикые, илангаяа хүдөө ажахы болон тэрээнтэй холбоотой һалбаринуудые хүгжөөлгын индустриальна баазые үргэдхэхэ, нарижуулан һайжаруулха, үйлэдбэриин техническэ хэмжээе, ашаг үрые дээшэлүүлхэ, продукциин шанар үндэһөөрнь һайжаруулха гээшэ түсэбтэ шэнэ табан жэлдэ промышленностиин дүүргэхэ гол зорилго болоно.

Совет арадай шухала эрилтэ хэрэгләмжэнүүдые бүри хүсэдөөр хангаха хэрэгтэ промышленностиин бүхы һалбаринуудай хүгжэлтые шэглүүлхэ шухала, тэрэнэй тулада арадай хэрэглэлэй эд бараа, түүхэй эд, тэдэниие бүтээхын тулада хэрэглэгдэдэг машина болон түхеэрэлгэнүүдые гаргадаг промышленностиие бүри түргэнөөр ургуулан хүгжөөхэ, удельнэ хэмжээень дээшэлүүлхэ гэжэ хараалха.

Электро ба илангаяа атомна энергетикые, машина бүтээлгые, химическэ, нефтехимическэ болон газова промышленностиие бүри хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ. Промышленностиин бүхы һалбаринуудтахи эгээн лэ ашаг үрэ ехэтэй үйлэдбэринүүдэй түргэнөөр хүгжэлтые хангаха. Запасной частьнуудые нэгэ газарта үйлэдбэрилэн гаргалгые нилээд ехээр нэмээхэ, автомобиль, трактор болон бусад түхэлэй техникын запасной частьнуудаар арадай ажахын хэрэгләмжые хүсэдөөр хангаха.

Табан жэлэй турша соо промышленна продукци үйлэдбэрилэн гаргалгые 42—46 процентээр, тэрэ тоодо үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые бүтээлгые 41—45 процентээр, хэрэглэлэй эд бараа гаргалгые 44—48 процентээр нэмэхэ.

Хамагай түрүүндэ ашаг үрыень дээшэлүүлһэнэй, ажахы доторой арга боломжонуудые бүри хүсэдөөр хэрэглэһэнэй ашаар промышленностиин һалбари бүхэндэ үйлэдбэриин ургалтые хангаха. Тэрэнэй тулада:

үйлэдбэриин байгууламжые. һалбаринууд хоорондын ба һалбари доторой хубаарилые **нарижуулан һайжаруулха,** үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлдэ оруулгые, мүн хамжажа ажаллалгыень үргэдхэхэ;

ажалай бүтээсын ургалтые улам түргэдхэхэ. Табан жэлэй турша соо промышленностьда ажалай бүтээсые 36—40 процентээр дээшэлүүлгэ хангаха, энээнэй ашаар продукциин юрэнхы ургалтын 87—90 процентые абаха;

бүхы түхэлэй продукциин техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ. арьбан байлгаха, шанарые һайжаруулха. Шэнээр бүтээн гаргагдаха продукци шанарайнгаа, технико-экономическа шэнжээрээ дэлхэйн эрдэм ухаанай болон техникын түрүү туйлалтануудта тааруу байха ёһотой;

предприятинуудай хүсые болон гол фонднуудые бүри ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ. Машина болон түхеэрэлгэнүүдые бүри хүсэдөөр хэрэглэһэнэй, халаануудай коэффициентые дээшэлүүлһэнэй, ажалһаа һамшалгануудые усадхаһанай, шэнээр баригдаһан предприятинуудые ашаглалгада үгэхэ болзорнуудые хорооһоной, үйлэдбэриие улам үрэ ехэтэй болгоһоной ашаар үйлэдбэриин гол фонднуудай единицэ бүхэнһөө продукци бүри ехээр гаргадаг болохо;

Түүхэй эд, материал, түлишэ, электрын болон халуунай элшэ хүсые бүри һайнаар ашагладаг болохо. Машина бүтээлгэдэ ба металл болбосоруулгада хара металлай прокат 18—20 процентээр алмалгые хангаха. Тиихын тулада таарамжатай һайн түхэл янзын металл, тэрэниие һэлгэдэг зүйлнүүдые хэрэглэхэ, машинануудай байгууламжые болон металлопрокат мүлин болбосоруулгын технологиие нарижуулан һайжаруулха. Түлишэ, электрын элшэ хүсэ, химическэ, ой модоной болон бусад түүхэй эд болон материальна нөөсэнүүдые гаргашалха нормые 7—10 процентээр доошолуулха.

Түүхэй эд ба түлишын-энергетическэ арга боломжонуудые арадай ажахыда хоёрдохёо, мүн үйлэдбэриин үлэгдэлнүүдые (хара ба үнгэтэ металлнуудай бутардаһа,- үлэгдэлнүүдые, мүн хаядаһануудые, текстильнэ материалнуудай, шэлэй үлөөдэһэ хаядаһануудые, хуушан шинэнүүдые, полимернэ материалнуудые, химикадууд болон хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ бусад түхэлэй түүхэй эд болон бусад материалнуудые) бүри хүсэдөөр хэрэглэхэ.

Промышленностиин ашаг олзые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрын үнэ хямдаруулха, предприятинуудай хүдэлмэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ.

Промышленностиин һалбаринуудта хүгжэлтын ба үйлэдбэриин хэмжээнэй талаар доро дурсагдаһан гол шэглэлнүүдые тодорхойлхо:

Электроэнергетикээр — электрын элшэ хүсэ гаргалгые 1030—1070 миллиард киловатт-час болгохо. Томо энергетическэ блогуудтай, түлишөөр хүдэлдэг электростанцинуудые гол түлэб барижа, электростанцинуудай хүсые 65—67 миллион киловатт хүрэтэр нэмэхэ. Энергетическэ түхеэрэлгэнүүдэй хүдэлмэриин технико-экономическа үрэ дүнгүүдые горитойгоор һайжаруулха. 1975 ондо электростанцинуудта түлишэ гаргашалгын удельнэ хэмжээе, электроэнерги гаргалгын киловатт-час бүхэндэ абажа үзэбэл, 340—342 граммаар доошолуулха.

Гидроэнергетикээр—электрын элшэ хүсэ гаргаха, газар уһалха, арадай ажахые уһаар хангаха, суднаар ябалгые болон загаһа үсхэбэрилгые хүгжөөхэ зорилгонуудые үргэлжэдэнь шиидхэхэ арга олгохоор гидроузелнуудые гол түлэб бариха.

Тус бүридөө 1 миллион ба дээшэ киловатт хүсэтэй реакторнуудай тодхогдоһон томо электростанцинуудые барижа, атомна энергетикые горитойгоор хүгжөөхэ гэжэ хараалха. Атомна электростанцинуудай хүсые 6—8 миллион киловатт хүрэтэр нэмээхэ.

Оронoй нэгэдхэмэл энергетическэ системэ, 750 ба 1150 мянган вольт напряженитэй переменнэ ток ба 1500 мянган вольт напряженитэй постояннa ток холын газарта хүргэхэ электродамжуулгануудые байгуулха, тэрэшэлэн хүдөө районуудта электродамжуулгын утаһа шэжэмүүдые олон болгохо, хүдөөгэй хэрэглэгшэдые электрын хүсөөр улам найдамтайгаар хангаха хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ.

Табан жэлэй турша соо электроэнергетикэдэхи ажалай бүтээсые 1,4 дахин дээшэлүүлхэ.

Нефтиин ба газай промышленностьда 1975 ондо 480—500 миллион тонно хүрэтэр нефть, 300—320 миллиард кубическа метр хүрэтэр газ абадаг болохо. 1975 ондо түлишын юрэнхы баланс дотор нефтиин ба газай удельнэ хэмжээе лаб 67 процент хүрэтэр дээшэлүүлхэ. Нефтиин болон газай угаа баялиг шэнэ уурхайнуудай ашаглагдаса түргэдхэхэ, хуушанай түбхинэнги районуудта нефть ба газ улам ехээр абадаг болохо.

Табан жэлэй эсэс хүрэтэр пластдань искуственна аргаар нүлөөлжэ нефть абалгые юрэнхы дээрэнь тэрэниие малталгын 75 процент хүрэтэрһөө бага бэшэ болгохо. Нефтиин ба бүлүүрдэлгын скважинануудай фондые нэгэн доро ами аминдань ашаглалгые 2 тухай дахин нэмээхэ. Нефтиин 120, газай 20 олзоборилгые үргэлжэдэнь автомадаар зэбсэгжүүлхэ. Ашаглалгада үгэхэ болзорнуудыень горитойгоор хорооһоной, ашаглалгын онол аргануудые улам нарижуулан һайжаруулһанай, түхеэрэлгэнүүдэй ашаглагдаха болзорые һунааһанай ашаар скважинануудай фондые улам үрэ ехэтэйгээр ашаглаха хэрэгтэй.

Үрэмдэлгын хүдэлмэриин технико-экономическа үрэ дүнгүүдые горитойгоор дээшэлүүлхэ, ашаглагдаха скважинануудые үрэмдэн малталгын үнэ сэнгые 15 процент тухайгаар, бэдэрэлгын, үрэмдэлгын—25 процентээр доошолуулха. Скважинануудай һабые үрэмдэхэ гурим хүсэдөөр хинажа шадахаар скважинануудые үрэмдэлгын технологи нэбтэрүүлгые түргэдхэхэ.

Нефть малтахада гаралсадаг газые, тэрэнэй бүхы нөөсые 80—85 процент хүрэтэр хэрэглэдэг болохо, нефть малтахада гарадаг ба байгаалиин газуудые хамта дээрэнь шанаржуулдаг предприятинуудай тоое горитойгоор олон болгохо, шэнтэрүүлһэн газууд, бензин, гели болон серэ улам ехээр гаргадаг болохо.

Оронииe газаар хангаха нэгэдхэмэл газопровод байгуулха хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэ. Оронoй Европодохи хубиин хэрэгләмжые түлишөөр хангахын тулада газай абтадаг шэнэ районуудһаа магистральна газопроводуудаар газай бүри хүсэтэйгөөр урдалгые хангаха. Газопроводуудые проектээр хараалагдаһан бүхы хүсөөрнь ашаглалгые хангаха, доторхи дарасыень дээшэлүүлһэнэй ашаар трубопроводуудаар газай ябалгые түргэдхэхэ. 30 мянганһаа үсөөн бэшэ километртэ газопроводуудые бариха, 75 атмосферэ дарасатай, 1420 миллиметр диаметртэй соргонуудые газ дамжуулхын тулада олоор хэрэглэхэ, тэрэшэлэн бүлүүрдэн ябуулдаг ехэ хүсэтэй шэнэ агрегадуудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ.

Промышленна центрнүүд шадар газар доро газ хадагалдаг түхеэрэлгэнүүдые горитойгоор үргэдхэхэ.

Ажалай бүтээсые нефть малтан абадаг промышленностьда 1,4 дахин, газова промышленностьда 1,3 дахин дээшэлүүлхэ.

Нефть шанаржуулдаг промышленностьда продукци гаргалгые 1,5 дахин нэмээхэ.

Нефть шанаржуулдаг заводуудай проектнүүдые зохёохо, тэдэниие бариха болзорнуудые, ашаглалгада үгтэхэ болзорнуудыень нилээд ехээр хороохо.

Нефтепродуктнуудай шанар һайжаруулха. Гол түлэб серэ багатай дизельнэ түлишэ, сэбэр һайн бензин, ашаг үрэ ехэтэй олон үүргэ дүүргэдэг түрхилгын тоһонуудые гаргалга хангаха нефтепродуктнуудһаа серэ тааруу һайнаар гаргаха онол аргануудые бүри үргэнөөр хэрэглэхэ. Үнэртэй углеводородуудые, серэ багатай электродно кокс, шэнгэн газ, химическэ промышленностьда хэрэгтэй нефтиин зүйлнүүдые гаргалга горитойгоор үргэдхэхэ.

Нефть шанаржуулдаг промышленностиин предприятинуудта ажалай бүтээсые 1,5 дахин дээшэлүүлхэ.

Нүүрһэнэй промышленность 1975 ондо 685—695 миллион тонно хүрэтэр нүүрһэ малтан абадаг болохо. Үйлэдбэриин хүдэлмэри үргэлжэдэнь оньһожоруулгада, автомадаар зэбсэглэлгэдэ үндэһэлэн, предприятинуудые техникээр шэнээр хангалгые, тэрэшэлэн шахтануудсоо нарин зуруудтайгаар нүүрһэ малтан абалгада дамжан орохо, түсэбтэ табан жэлэй эсэс хүрэтэр нагай, ташуу үетэй нүүрһэ малталгын комплекснуудые, оньһожоруулагдаһан тулгануудые хэрэглэн, тэрэниие бүхыдэнь малтан абалгые лаб 60 процент хүрэтэр нэмээхэ.

Нээмэл аргаар нүүрһэ малтан абалгые булюу түргэнөөр хүгжөөжэ, 1975 ондо иимэ аргаар нүүрһэ малтан абалгын удельнэ хэмжээе бүхы дээрээ абтадаг нүүрһэнэй 30 процент болгохо.

Нүүрһэнэй промышленностьда ажалай бүтээсые 1,4 тухай дахин нэмээхэ.

Табан жэлэй турша соо **торф малтан абалгын** 35—38 процентын ургалта хангаха, торфын брикет болон полубрикедүүдые гаргалгые нилээд ехээр үргэдхэхэ.

Хара металлургиин талаар—арадай ажахыда металл улам бүри ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхын тулада металл үйлэдбэрилгын түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлһэнэй, прокадай түхэл янзые үргэдхэһэнэй ашаар металлопродукциин шанар үндэһөөрнь һайжаруулха гээшэ гол зорилго болоно гэжэ тоолохо.

1975 ондо 142—150 миллион тонно хүрэтэр булад хайлуулха, 101—105 миллион тонно хүрэтэр прокат бэлдэн гаргаха. Таарамжатай һайн түхэлэй прокат бүри ехээр гаргаха, түрүүшын зэяжээндэ дабтамал нимгэн прокат, хүйтөөр хабтайлгаһан нугалмал, маягтуулһан түхэлтэй, нарин нягта түхэлэй лист түмэр, өрхим һайн шанартай, сэбэр булад прокат, соргонууд болон метизүүдые улам ехээр гаргаха. Динамын булад хүйтөөр дабтан гаргалгые эмхидхэхэ, трансформаторна буладай шанар горитойгоор дээшэлүүлхэ.

Металлпрокат ба жэбэрдэггүй хушалтатай, термическэ аргаар бүхэжүүлэгдэһэн соргонуудые бүри олоор бүтээдэг болохо.

Газ дамжуулгын ехэ диаметртэй ба дараса ехэтэй соргонуудые, тон бүхэ үрэмдэлгын ба һуулгалгын соргонуудые, нимгэн ханатай зүйдэлгүй электро-гагналгын соргонуудые, хүйтөөр дабтагдаһан электротехническэ ба жэбэрдэггүй булад болон арадай ажахыда шухала болохо бусад түхэлэй металл продукциие гаргаха шэнэ предприятинуудые байгуулха.

Тус тустаа ехэ хүсэтэй агрегадуудые, тусхайлбал 5000 кубическа метр хэмжээтэй доменно пеэшэнүүдые, металл хайлуулха 350 тонно шэгнүүртэй кислородно конверторнуудые барижа, хара металлургиин предприятинуудай хүсэ шадалые арьбадхаха.

Доменно үйлэдбэридэ технологическа түрүү онол аргануудые—кислород ба байгаалиин газ хэрэглэлгые нилээд ехээр үргэдхэхэ, железнорудна зүйлнүүдые гаргалгые 4 тухай
хэ, түмэрэй рудагай шанаржуулагдаһан зүйлнү
ленна аргаар гаргалгые эмхидхэхэ. Бүхы дээрээ
дай 30 процентһээ бага бэшые табан жэлэй
родно конверторнууд соо хайлуулдаг болохо, элек
галгын удельнэ хэмжээе дээшэлүүлхэ. Булад та
шудхалгын хэмжээ дээшэлүүлхэ. Пеэшэнэй газ
юумэ соо буладые синтетическэ шлагаар, электр
хооһон юумэ соо дахин хайлуулгаар металлай шанар
ха, ашаг үрэ ехэтэй онол аргануудые үргэнөөр хэр

Хара металлургида ажалай бүтээсые 1,3 тухай
хэ.

Үнгэтэ металлургяар—продукци гаргалгые 1,4
тоодо алюмини 50—60 процентээр, зэд 35—40
нэмээхэ. Сэбэрлэн шанаржуулагдаһан металл үйл
байгаалиин алмаз абалгые горитойгоор үргэдхэхэ. Тэ
рэглэгдэдэг зүйлнүүдэй, илангаяа глинозем, үхэр түг
фрам, молибден, сурьма, сагаан туулга, мүнгэнэй үй
рилхэ баазануудые түргэнөөр хүгжөөхэ.

Руда нээмэл аргаар, тэрэшэлэн бүтээсэ ехэтэй
орёо оньһон түхеэрэлгэнүүдые хэрэглэн, газар до
малтан абалга саашадань хүгжөөлгые хангаха.
тамалнуудай предприятинуудые бүтээсэ ехэтэй түхе
болон транспортна хэрэгсэлнүүдээр хангалгые түргэд

Рудаһаа металл абалгые горитойгоор дээшэлүүлхэ,
улам тааруугаар хэрэглэдэг болохо; дутуугаар шанар
продуктнуудые хүсэдөөр болбосоруулха технологичес
схемэнүүдые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, үйлэдбэриин үлэ
металлургическа заводуудта хэрэглэлгые эмхидхэхэ.
гическа плазменна онол аргануудай үндэһэ һуури
Хүсэд шанаржуулагдаагүй үнгэтэ металлнууд болон
дые шудхалга болон дабталга нэгэн доро бэел
жөөхэ, хооһон юумэ соо элдэб материалнуудые үнгэ
лаар үнгэлэн хушаха аргануудые, мүн энэ зорилгоо
дэхэ промышленна аппаратурые ухаалан зохёохо.

Үнгэтэ металлнуудай үлэгдэлнүүдые дахин хайлуу
родно продукци, зэдэй прокат болон зэдэй сплавуу
шабын түмэрнүүдые, нимгэн ханатай ба тааруу түхэ
нуудые гаргаха предприятинуудые саашадань олон
жэ хараалха. Соргонуудые нилээд олоор бүтээн гар
янзануудыень үргэдхэхэ, мүн барилгада хэрэглэгдэ
вэ сплавуудые, тэрэшэлэн алюминевэ фольга ба
зүйлнүүдые багсалан оройдог лентэнүүдые нилээд ех
гаргадаг болохо. Үнгэтэ металлнуудай сплавууд
һайжаруулха.

Үнгэтэ металлургида ажалай бүтээсые 1,4 дахи
бэшээр дээшэлүүлхэ.

Химическэ ба нефтехимическэ промышленностьда
гаргалгые 1,7 дахин, тэрэ тоодо пластическа зүйлн
холимол дабирхай 2 тухай дахин, каучук 1,7 дахин
һуудалда хэрэглэгдэдэг химическэ эдлэл 1,9 дахин
1975 ондо 90 миллион тонно хүрэтэр минеральна ут
1050—1100 мянга хүрэтэр тонно химическэ утаһа
Гаргагдадаг продукциин түхэл янзыень үргэдхэхэ,
һайжаруулха. Һалбари хоорондын тэнсүүриие һайжар
регадууд болон түхеэрэлгэнүүдэй тус бүриин хүсэ
дээшэлүүлһэнэй, тэрэшэлэн таһалгаряагүй техно
онол аргануудые хэрэглэһэнэй ашаар химическэ үй
саашадань хүгжөөхэ гэжэ хараалагдана.

Бүхы дээрээ гаргагдадаг минеральна үтэгжүүлгэ
һайн шанартай концентрированнэ ба орёо нарин
үтэгжүүлгын удельнэ хэмжээе табан жэлэй эсэс
тэр процент тухай болгохын тулада иимэ үтэгжүүлгэ
рилгые булюу түргэнөөр хүгжөөхэ. Минеральна
дотор байдаг эдинсэтэ бодосуудай дунда зэргын хэмжэ
37 процент хүрэтэр дээшэлүүлхэ, ургамалнуудые
химическэ зүйлнүүдые бүри ехээр гаргаха, түхэл
үргэдхэхэ.

Пластическа зүйлнүүд болон эд бараанай шанар һай
ха, тэдээнһээ тон бүхэ, халууе тэсэдэг, электричест
гаалдаг, гутадаггүй ба бусад шэнэ түхэлэй полимер
риалнуудые бүтээн гаргадаг болохо. Түсэбтэ табан жэ
хүрэтэр халуунда тэсэмгэй пластнуудые үйлэдбэрилэн
гын удельнэ хэмжээе холимол дабирхай ба пластичес
нүүдэй бүхы хэмжээнэй 40—43 процент хүрэтэр нэм

Химическэ утаһа гаргалгын байгууламжые һайжар
сэбтэ табан жэлэй эсэс хүрэтэр холимол утаһанай
бүхы химическэ утаһанай 38—40 процент хүрэтэр
текструрированна холимол ба хэмэл һэбэрдэһэнүүдые,
штапельна утаһые, үргэлжэдөө будагдаһан химическэ
нилээд ехээр гаргаха, хэмэл холимог торго томонууд
лан гаргадаг болохо.

Шэнэ, эрхим һайн түхэлэй холимол каучук гаргалга
ехээр үргэдхэхэ. Бодото каучугые һэлгэдэг холимол
үйлэдбэрилгын удельнэ хэмжээе бүхы дээрээ гаргагда
чугай 55—60 процент хүрэтэр нэмээхэ, энээнтэй дам
лан, бодото каучук гаргашалгые бага болгохо. Нарижуу
жаруулагдаһан автомобильна шинэнүүдые бүри олоор
автомобильна шинэнүүдэй ашаглагдаха болзорые дунд
20—25 процентээр һунааха.

Бага шэгнүүртэй химическэ продукци гаргалгын
түргэдхэхэ, түхэл янзыень үргэдхэхэ. Полимернэ мат
дай шанарые һайжаруулдаг химическэ нэмэлтэнүүд
ехээр гаргаха, арадай ажахын хэрэглэмжые энэ зүйл
дөөр хангаха. Медицинэдэ болон хүдөө ажахыда хэрэгт
дог консервантнууд ба антисептигүүдые, биологическа
ехэтэй зүйлнүүдые, присадок, реактив, эдеэ хоолой
нуудые багсалхада шухала болодог элдэб пленконууд
тоһоной орондо хэрэглэгдэдэг химическэ зүйлнүүдые,
глицерин, холимол будагууд, лагууд, бүдэй трикотаж
нүүдэй, гутал болон хэмэл арһанай шанар һайжаруул
һалдаг бодосуудые нилээд ехээр нэмээжэ гаргаха.

Ажаһуудалай химиин эд бараанай, пластическа зүйл
тээгдэһэн юумэнүүдэй ба хүн зондо зорюулан химиче
мышленностиин гаргадаг бусад продукциин түхэл янзы
хэхэ, шанарыень һайжаруулха,

Химическэ промышленностиин предприятинуудта ажал
тээсые 1,7 дахин, нефтехимическэ промышленностьда 1,5
дээшэлүүлхэ.

**Газарай гүн гүнзэгые геологическа талаар шэнжэлэг
нерально-түүхэй эдэй нөөсэнүүдые бэдэрхэ** хүдэлмэри
гай түрүүндэ ашагта малтамалнуудай предприятинууд
жэ байдаг районуудта, мүн тэдэниие промышленна
ашаглахада экономическа эгээн лэ үрэ ехэтэй районууд
гэдхэхэ. Нефть ба газ бэдэрэлгые, илангаяа оронoй Евр
хубида, коксологдодог ба энергетическэ нүүрһэ, эр
тын боксит, шухалын шухала үнгэтэ, шухаг ба үнэтэй
металлнуудые, алмазуудые, минеральна үтэгжүүлгэ га
хэрэгтэй зүйлнүүдые бэдэрэлгые, газар доро
бэдэрхэ, тэрэшэлэн Сибириин ба Ураалай районуудта
рудагаар баялиг уурхайнуудые элирүүлхын тула бэдэр
дэлмэри шангадхаха.

Уһан дорохи нефтиин ба газай ашагтай уурхайнууд
рүүлхэ зорилгоор далайн ба газаа далайн эрье шадарай
нуудта бэдэрэлгын хүдэлмэри хэхэ, эрье шадарай бутар
танай, сагаан туулганай, бусад туһатай һайн рудна мал
нуудай уурхайнуудые шэнжэлэлгые үргэдхэхэ. Геолого-
гын хүдэлмэриин экономическа ашаг үрые дээшэлүүлхэ

(Түгэсхэлынь февралиин 17-до гараха).

КОММУНИСТ СУГЛААНДАА ЕРЭБЭ...

Партийна эхин организацида коммунистнуудай хамтын суглаан гээшэ эгээл дээдэ органиинь болодог гэжэ КПСС-эй Устав соо тэмдэглэнхэй. Суглаан дээрээ коммунистнууд ажахынгаа, предприятнингаа хүдэлмэриин болон өөрынгөө организациин ажабайдалай шухала асуудалнуудые зүбшөөн хэлсэжэ, шиидхэхэ зорилгонуудаа тодорхойлдог, коммунистнууд захяа, заабари абадаг гээшэ.

Коммунистнуудай суглаандаа ямараар суглардагhаа, табигдаhан асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ ямараар хабаадалсаhанhаа тэдэнэй партийна журам, эдэбхи үүсхэл тухай тобшолол хэжэ болоно бшуу.

Партийна суглаанай үүргэ дээшэлүүлхэ, тэрэниие бэлдэн үнгэргэлгэдэ коммунист бүхэниие эдэбхитэйгээр хабаадуулха хэрэгтэ КПСС-эй Центральна Комитет тон ехэ анхарал хандуулдаг байна. Ярославска городской партийна организацида партийна суглаануудые ямараар үнгэргэдэг тухай тусхай тогтоол партиин ЦК-гай 1969 оной октябрь hарада абаhаниинь мэдээжэ.

Энэ тогтоол манайшье колхозой партийна организацида зүбшэн хэлсэгдэжэ, зохихо тобшолол хэгдэhэн байна. Тэрэ сагhаа хойшо манай партийна организацида ямар хубилалтанууд болоо гээшэб гэhэн асуудал гарана.

Колхозоймнай партийна эхин организацида 47 коммунист тоологдоно. Хэдэг ажалаарнь абажа харабал, сэхэ мал ажал дээрэ 9, тарян ажалда—10, МТМ, гаражда 3, хүтэлбэрилхы тушаалда 4, багшын ажалда 9 коммунист хүдэлнэ.

Манай колхозой үйлэдбэриин хэмжээе хараада абабал, коммунистнууднай ехэхэн хүсэн болоно. Имагтал тэдэниие политическэ талаарнь зүбөөр хүмүүжүүлхэ, эдэбхи үүсхэлыень дэмжэн хүгжөөхэ, ажахын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ эдэбхитэйгээр элсүүлхэ хэрэгтэй.

Эгээл энэ талаар партийна суглаанай дүүргэхэ үүргэнь тон ехэ.

Партийна суглаан hара бүридэ заабол зарлагдана. Ямар асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэнэб, энээнhээ олон юумэн дулдыдадаг. 1970 ондо коммунистнуудай үзэмжэдэ табигдаhан зарим асуудалнуудые эндэ дурдая. «Агитколлективэй хүдэлмэри тухай», «Партийна организацида коммунистнуудай дайшалхы үүргэ ба дабари дээшэлүүлхэ тухай», «Залуушуулые коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ талаар партийна организациин зорилгонууд», «Коммунис хүмүүжүүлгэдэ ниитын эмхинүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ тухай» гэхэ мэтэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн байна. Ажахыда хамаатай асуудалнуудые эндэ дурданагүйбди.

Хэлсэхэ асуудалнуудnай миин лэ даб гээд олдодог бэшэ. харин эртээнhээ партбюрогоор түсэблэгдэдэг, хэдэн коммунистнуудай, заримдаа партийнабэшэ эдэбхитэдэй хабаадалгатайгаар бэлдэгдэдэг юм.

Жэшээлхэдэ, агитколлективэй хүдэлмэри тухай асуудал бэлдэлгэдэ 4 хүн хабаадалсаа hэн. Колхозой хоёр бригаднуудта, түбэй hаалиин фермэдэ, багшанар болон hургуулиин техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэриин ямараар эмхидхэгдэhэниинь шалгагдаhан байгаа. Суглаан дээрэ агитколлективые хүтэлбэрилэгшэ Ц. Б. Бадмацыреновагай тоосоhоной hүүлээр шалгалтада хабаадаhан нүхэд үгэ хэлэжэ, hанамжа, дурадхалнуудаа оруулhан байна.

Зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаха асуудал бэлдэлгэдэ коммунистнуудые (тэдэнэй ажал хүдэлмэри, юрэнхы болон политическэ бэлэдхэлые хараадаа абажа) хабаадуулхада, суглааншье hонирхолтойгоор, эмхитэйгээр үнгэрнэ, олон коммунистнууд үгэ хэлэнэ.

Үнгэрhэн жэлдэ хэдэн коммунистнуудай тоосоое партийна суглаан дээрээ шагнаhан байнабди. Жэшээлхэдэ, политическэ талаар өөрынгөө хэр ургажа байhан тухай КПСС-эй гэшүүн багша Клара Исаевна Шатуева, үйлэдбэри дээрэ түрүү үүргээ дүүргэжэ ябаhан тухайгаа комплексно бригадын бригадир Ганжур Ринчинович Доржиев, hаалишан Зинаида Юможаповна Содномова гэгшэд тоосоо hэн.

Эдэнэрэй тоосоо дуулажа hууxада hонирхолтой юумэн олон байгаа. Нүхэр Шатуева өөрынгөө эрдэм мэргэжэл хайшан гэжэ дээшэлүүлжэ байhан, ямар номуудые, газетэ, журналнуудые уншадаг, түрүү багшанарай дүй дүршэл ямар аргаар халан абадаг тухайгаа тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ. hаалишан З. Ю. Содномова 10 гаран жэлдэ ажаллаха зуураа, колхозой түрүү hаалишадай нэгэн болонхой. Хайшан гэжэ, ямар аргаар амжалта туйладаг тухайгаа хөөрэжэ үгөөд, hаалишадай ажалда hаад татадаг дутагдалнуудые шүүмжэлхэдэнь, зарим тушаалтад аягүй байдалда ороо hэн.

Хани нүхэдэйнгөө ажал хэрэг, hуралсал тухай суглаан дээрэ шагнажа байхадаа, минииишье тоосохо саг ерэхэ байха гэжэ коммунист бүхэн бодожо, бэеэ шэмхэлдэг, өөртөө тобшолол хэдэг гээшэ. Тиимэhээ энээнээ саашадаашье үргэлжэлүүлхэбди.

Суглаандаа ерээд, зарим коммунистнууд амандаа уhа балгаhан юумэдэл абяагүй hуужа гарадаг заншалтай гэжэ олохон газарта хэлсэдэг. Манайдашье иимэ нүхэд байха.

Теэд хүниие хэлэнhээнь татажа, үгэ хэлүүлхэнь бэрхэтэй. Мүнөө бидэнэр партийна суглаан дээрэ үгэ хэлэгшэдые тусгаар хуудаhан дээрэ тэмдэглэнэбди. Мүн элидхэл хэhэн нүхэд тэпдэ бүридхэлдэ абтана.

Гадна партийна бюрогой гэшүүд партийна суглаан дээрэ үгэ хэлэдэггүй нүхэдтэй уулзажа хөөрэлдэдэг, дура хүсэлыень мэдэжэ абахые оролдоно.

Эдэ бүгэдын ашаар хоёр-гурбан жэлэй саада тээ бүхы коммунистнуудаймнай хахадынь шахуу суглаан дээрэ дуугай hуужа гарадаг байбал, харин мүнөө 3—4 хүн үлэнхэй. Нэрыень эндэ дурдаад ялайб. Зариманиинь наhатай болоhон нүхэд, нүгөөдүүлынь ажал хүдэлмэридөө оролдосотойгоор хандадаг зон юм. Энэ статья уншаад, өөhэдтөө тобшолол хэхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Зүгөөр партийна суглаан дээрэ табигдаhан асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, абаhан шиидхэбэринүүдые дүүргэхын түлөө оролдодог зарим коммунистнуудые нэрлэе. Эдэмнай—1928 онhоо партиин гэшүүн, мүнөө пенсидэ гарабашье, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг Дулма Нимаевна Найданова, нютагай 8 жэлэй hургуулиин директор А. У. Монголонов, агроном Г. Ц. Бадмажапов, механизатор Н. М. Хамуев гэгшэд болоно.

Суглаанай абаhан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые хангаха гээшэ коммунистнуудай эдэбхи үүсхэлдэ ехээр нүлөөлдэг. Тиимэhээ бидэнэр ээлжээтэ суглаан дээрэ түрүүшын суглаанай тогтоолой дүүргэлтэ тухай тобшохоноор мэдээсэжэ, хараалагдаhан зарим хэмжээ ябуулганууд хэнэй зэмээр дүүргэгдэнэгүйб гэжэ сэхэ хэлэжэ үгэнэбди, зэмэтэ хүнүүдhээ юундэ иимэ юумэ болооб гэжэ асуунабди.

Партийна суглаан хадаа хамтаараа хүтэлбэрилгын орган, коммунистнуудые политическэ талаарнь хүмүүжүүлхэ hургуули мүн. Тиимэhээ коммунистнуудай эдэбхи үүсхэл бадаруулха, харюусалгыень дээшэлүүлхэ талаар партийна суглаанай үүргые бүри ехэ болгохо хэрэгтэ манай колхозой партийна организаци саашадаашье анхаралаа хандуулжа байха.

КПСС-эй XXIV съезд ойртожо ерэнхэй. Эдэ үдэрнүүдтэ коммунистнуудай, бүхы колхознигуудай политическэ болон ажалай эдэбхи бүри дээшэлнэ. Гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха нэгэдэхи кварталай түсэб болзорhоонь урид дүүргэжэ, түрэл партиингаа съездые угтаха зорилготойбди.

Б. ЦЫБДЕНОВ,
Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой партбюрогой секретарь.

ПАРТИЙНА ХРОНИКО

[Үү]ргэ ба [ха]рюусалгыень [д]ээшэлүүлхэ

КПСС-эй Ахын райкомой [плен]ум боложо, «КПСС-эй райкомой гэшүүдэй ба аймагай [пар]торганизациин эдэбхитэдэй [үүрг]ые дээшэлүүлхэ тухай» [асуу]дал зүбшэбэ. Элидхэлшэ [па]ртиин райкомой нэгэдэхи [сек]ретарь нүхэр Марзаев П. Д., [эл]идхэл тушаа үгэ хэлэгшэд партиин райкомой гэшүүдэй [б]ээлүүлхэ үүргэ ба харюу[салг]а тухай тогтожо, шүүм[жэл]ыы ажаглалта болон hанам[жан]уудаа дурдаба.

[Па]ртиин райкомой зарим гэ[шүү]д партийна даабаридаа ха[рюус]алгатайгаар хандажа, ком[мун]истнуудай этигэл найдаба[ри]е hайнаар харюулна. Жэ[шээл]хэдэ, нүхэд А. П. Налха[нов], А. С. Галсанов, Н. С. Ба[зар]ов, М. Н. Витязев болон [бус]адай ударидадаг коллекти[вууд] hайн амжалтануудые туй[лаба]. Олонхи нүхэд ниитын [хүдэл]мэридэ эдэбхитэйгээр ха[баа]дана. Тэдэнэр ажалшадай [дун]да лекци уншадаг, хүмүү[жүүл]гын хүдэлмэри ябуулдаг. [Тэд]энэй тоодо нүхэд Х. Х. [...]таев, Х. А. Соболев, Д. Б. [Ба]растепанов болон бусад [бии].

КПСС-эй райкомой гэшүү[дэ]р hунгагдаhан түрүү хони[шон] М. О. Арзухаев, Т. Д. [...]санова, адуушан Ж. Ж. [...]таев, hаалишан Н. Д. Бад[ма]ева гэгшэд оролдосотой ажа[лла]раа шалгарна, түрүү зэргэ[дэ я]баха үүргэеэ нэрэтэй соло[ор]гоор бэелүүлнэ.

Хады тиигэбэшье партийна [сагта]ндо hунгагдаhан аад, зарим [нүх]эд партийна ямаршье даал[габ]ари дүүргэдэггүй байха юм. [Плен]ум, зүблөөнүүдтэ хабаа[дал]сахадаа үгэ хэлэхэгүй, миин [hу]угаад лэ үнгэрдэг зарим уда[ам]ахы нүхэд өөhэдынгөө кол[лекти]вүүдэй дунда ябуулаг[да]г ниитэ-политическэ ба хү[...] [illegible]

В. ГАЛСАНОВ,
аймагай «Малшан» газетын редактор.

Минута бүхэн үнэтэй

Техническэ нормо нарижуулха, ажалай эмхидхэл болон бүтээсые hайжаруулха зорилгоор hүүлэй жэлнүүдтэ Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадта горитой хүдэлмэри хэгдэhэн байна. Котельнэнь шэнэдхэгдэн заhагдажа, мүнөө шэнгэн түлишөөр хүдэлгэгдэдэг болоо. Угаадаhа урдахуулха станци автомат аргаар хүдэлнэ. Шубуу үүсэлдэг, үндэгэ болбосоруулдаг цехүүд дотор шэнэ лининүүд тодхогдоо.

Бригадаар хүдэлдэг гурим үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэ. Мүнөө коллективэй 70 процент хүдэлмэришэд энэ гуримда оронхой. Үйлэдбэриин түсэбэй дүүргэлтые, ажалай бүтээсын дээшэлhые, түүхэй эдлэл болон материал хэр зэргээр алмаhые хараада абажа, шан олгохо гурим мүн лэ хүсэндөө оронхой.

Гэбэшье ажалай эмхидхэл улам hайжаруулхын тула бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэжэ шадана гээшэ гүбди гэhэн асуудал комбинадай парткомой заседани дээрэ зүбшэхэ хэрэг гараба. Энэ заседаниин хүдэлмэридэ заводуудай директорнууд, цехүүдэй начальнигууд, главна мэргэжэлтэд болон таhагуудые даагшад хабаадаhан байна. Иигэжэ үргэн эдэбхитэдэй хабаадалгатайгаар энэ шухала асуудал зүбшэгдэжэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин саг гүйсэд дүүрэн хэрэглэхэ арга боломжонуудые элирүүлхэ хэрэгтэ аша туhатай байгаа.

Тиигэжэ саашадаа ажалай эмхидхэл улам hайжаруулха, техническэ нормо зохёолгые нарижуулха талаар хэмжээ ябуулганууд заседани дээрэнь баталан абтаа. Тэдээн дотор заагдаhан хэмжээнүүдые хүсэндэнь хүргөөд байхадаа, шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ нэгэ хүдэлмэришэнэй бүтээсэ нёдондонойхитой сасуулхада 6 процентээр ургаха юм.

Г. ХАРЧЕНКО,
комбинадай газетын редактор.

ТҮРҮҮЛБЭ

Хабарай дүтэлжэ байhан шэнжэ үзүүлhэн юумэндэл наран игаабари дулаанаар шаража, тобойн үндыhэн шобхо үндэр хадануд тээшэ харахада, нюдэн hарган татахадал гэхэ юм. Иимэ урин нэмэргэ үбэлэй боложо байhанда хүн бүхэн баяртай. Энээн тухайда колхозой партийна организациин секретарь Трофимов сут хөөрэлдэжэ ябахадаа дурдаад:

— Юрэдөө, хабар болгоод лэ бү хүйтэржэл байhай даа, — гэжэ hанаата болонгёор хэлэбэ.

Тиигэхэншье зүб даа, Юуб гэхэдэ, хони малаа тобир тарганаар ондо оруулха, хабарайнгаа тарилга хаhа саг соонь хэхэ түсэбтэй бшуу. Хабарай тарилгада бэлэдхэлэй хэр ябажа байhан тухай асуудалай гарахалаар нүхэр Трофимов согтой залитай боложо, хэды шэнээн ажал хүдэлмэриин хэгдээд байhые дуратайгаар мэдүүлээд:

— Еловкын отделениин механизаторнууд сеялкэ, тракторнуудые аймаг дотороо эгээн түрүүлэн заhабари хэжэ дүүргээ. Тэдэ механизаторнуудтай уулзабалтнай hайн hэн ха, — гэжэ дурадхаба.

Хүнхэр ехэ жалгатай газарта hууриhаhан Еловко тосхон хүрэжэ ерэхэдэмнай, хахад үдэрhөө үнгэрхэдэжэ, гансаханшье үүлэгүй сэнхир номин тэнгэреэр хөөрэн ябаhан наран ульhатайшагаар жэгнэжэ байгаа hэн. Трактор, машинануудые заhабарилдаг гаражынь доболиг газарта байдаг. Эндэ суглаhан механизаторнууд үдынгөө хоол барихаяа гараха гэжэ түхеэржэ байба. Тэдэнэй шарайда баярай гэрэл үзэгдэнэ. Хэhэн ажалайнгаа үрэ дүн хараhан хүнэй нюдэндэ тон иимэл урма зоригой ошохон ялалзадаг лэ. Дунда зэргын бэетэй, уршалаатажа эхилhэн нюуртай эгээн захын хүниинь Иннокентий Григорьевич Томилов байшаба. Отделениингээ тракторна бригадые даадаг хүн. Одоол дүй дүршэлтэй механизатор гэхэдэ алдуу болохогүй. Тэрэ аяар гушаад жэлэй туршада таhалгаряагүй механизатораар хүдэлнэ. Юрын механизаторнуудhаа эхилээд, бригадир болотороо ургаал даа. Мотооройнь хүдэлжэ байхыень шагнаад, юунэйнь эбдэрхээ hанаhыень алдуурингүй тухайлаадхидаг. Мүнөө Иннокентий Григорьевич тоhотой гараа хабсарган барьяад байhапаа амжалтатай hайн ажал хүдэлмэри тушаань хөөрэлдөөнэй гарахада, нүхэд тээшээ эрьежэ:

— Бидэ бүгэдымнай баярлаха хэрэг гээшэл даа,—гээ hэн.

Иигэжэ хэлэхэдэнь хэдэн hара урда тээ колхозойнгоо механизаторнуудай хамтын суглаан дээрэ хэлэhэн үгэнь hанагдаба. Заhабари хэлгээ уридшалан дүүргэхэбди гэhэн байгаа. Нүхэдынь энэ абаhан социалис уялгаяа дүүргэхын түлөө эршэ шадалаа гамнангүй хүдэлөө бшуу.

Еловкын отделенидэ хамта 22 механизатор тоологдоно. 13 тракторто, 8 комбайнтай, 9 сеялкэтэй, хартаабха малтадаг 3 комбайнтай юм. Техникэнь нарин нягта харууhан хоро байдаг. Ямар ушар шалтагаан дээрэhээ частьнуудай хэрэгсэлhээ гараhан тухайнь арадай хинагшад үргэлжэ шалгажа байдаг заншалтай. Мүн механизатор бүхэн шадаал hаа ехэ горючи алмахаяа хүсэдэг байна. Ажалай журам жэншэдгүй наряар сахигдадаг. Тэдэнэр энэ оной февралиин 25 болотор заhабарилгаяа дүүргэхэ гэhэн уялга абаhан аад, сагhаа урид январиин 1-дэ дүүргэжэ, гансахан колхоздоо бэшэ, аймаг соогоо түрүүлжэ, жэшээ харууллба бшуу. Бэрхэ бэрхэ механизаторнууд эндэ олон. Никита Никитович Чернигов, Николай Халимович Габидулин, Александр Тарасович Вовков гэгшэдые эндэ нэн түрүүн дурсан хэлэхэдэ болоно.

— Эгээ мүнөө үедэ механизаторнуудтнай юу хэжэ байна гээшэб?—гэжэ асуухада, Иннокентий Григорьевич иигэжэ харюусаа hэн.

— Ремонтын дүүрэhэн үдэрhөө хойшо механизаторнуудnай колхозойнгоо али бүхы хүдэлмэридэ ябажа байнхай. Зарим нэгэниинь трактораар модо шэрэнэ, нүгөөдүүлынь малда үбhэ, hолоомо асарна. Болохоёо байгаа партиин түүхэтэ XXIV съездын хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ оролсоод, манай отделениин механизаторнууд эршэ далайсатайгаар хүдэлжэ хубитаяа оруулалсахаар эрмэлзэнхэй.

Ойромнай зогсожо байhан парторг Трофимов иигэжэ хэлэхыень тодожо абаад:

— Бэрхэдэ өөгүйл бэрхэ механизаторнууд юм. Жэлhээ жэлдэ шалгардаг. Абаhан уялгаяа хэзээдэшье дүүргэдэг,—гэжэ омогорхон, магтан хэлээ бэлэй. Энэ үедэ хадын саанаhаа hолоомо шэрэhэн трактор гаража, хотон тээшэ зүглэбэ.

— Энэ Габидулин ерэбэл ха,—гэжэ абяагаарнь таниhан Иннокентий Григорьевич баглаба. Тиигээд тэрэ бидэниие дахуулжа, заhабарилагдаад байhан хүдөө ажахын машинануудые харуулаа hэн. Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхозой Еловкын отделениин механизаторнуудтай уулзаhан үдэрни сэдьхэлдэм удаан hанагдахаар хадуугдаа бэлэй.

Ц. ХАМАЕВ.

Түнхэн.



ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (баруун гарhаа) механизатор Н. Н. Чернигов, тракторна бригадын бригадир И. Г. Томилов, колхозой парткомой секретарь Л. И. Трофимов гэгшэд заhабарилагдаhан сеялкэнүүдые хаража байна.

Л. ИРИНЦЕЕВЭЙ фото.

ХИЛЫН саанаhаа

ДОГОВОРТО ГАР ТАБИГДАБА

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Ядерна зэбсэгые, хүн зониие олоорнь хюдаха бусадшье зэбсэгүүдые океан, далайнуудай оёорто, тэрээн доогуур байлгаха ябадалые хорижолхо тухай договорто февралиин 11-дэ Вашингтондо гар табигдаба. Президент Никсон, Америкын правительствын гэшүүд, США-да түлөөлэлгэтэй дипломатическа түлөөлэгшэд гар табилгын ёhолол дээрэ байлсаба.

62 ороной элшэн сайднар договорто гарнуудаа табиба. США-да байдаг СССР-эй элшэн сайд А. П. Добрынин Совет правительствын нэрэhээ договорто гараа табиба.

Договорто гар табилгын ёhолол боложо байха үедэ президент Р. Никсон, гүрэнэй секретарь У. Роджерс үгэ хэлэhэн байна.

ЛОНДОН. (ТАСС). Ядерна зэбсэгые, улад зониие олоорнь хюдаха бусадшье зэбсэгүүдые океан, далайнуудай оёорто, тэрээн доогуур байлгаха ябадалые хорижолхо тухай договорто февралиин 11-дэ Великобританиин ниислэл хотодо гар табигдаба.

Англида түлөөлэгдэhэн 36 ороной элшэн сайднар договорто гарнуудаа табяагүй. Великобританида байдаг СССР-эй элшэн сайд М. Н. Смирновский Совет правительствын нэрэhээ договорто гараа табиба.

Договорто гар табилгын ёhолол дээрэ Великобританиин премьер-министр Э. Хит байлсаба.

У Танай мэдүүлгэ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Ядерна зэбсэгые, хүн зониие олоор хюдаха бусадшье зэбсэгүүдые океан, далайн оёорто, тэрээн доогуур байлгаха ябадалые хорижолхо тухай договор буу зэбсэг хуряахын тула баталагдаhан уласхоорондын шухала хэлсээнүүдэй тоодо оролсоно гэжэ ООН-ой Генеральна секретарь У Тан тэмдэглэбэ.

Договорто гар табилгын Москва, Вашингтон ба Лондондо нээгдэhэнтэй дашарамдуулан мэдүүлгэ хэхэдээ, «дайн сэрэг үрдилдэн бэлэдхэхэ аюулhаа океан, далайнуудай оёорые хүсэд сүлөө болгохо хэлсээ баталалгада энэ документ хүргэхэ бэзэ» гэжэ найдажа байhанаа У Тан элирхэйлэн мэдүүлбэ.

«hайн дураараа хөөрэлдэжэ буу зэбсэг хуряаха талаар хэмжээ ябуулгануудые саашаданьшье хараалка гэhэн уялга договорто гараа табигшадай абаха байhаниинь тусгаар удха шанартай» гээд ООН-ой Генеральна секретарь хэлэбэ.

Океан, далайнуудай оёорынь имагтал амгалан зорилгоор ашаглагдаха гэжэ договор соо лаб найдуулагдана, тэрэнь буу зэбсэг хуряалгада, бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлгэдэ туhалха гээд У Тан тэмдэглэбэ.

ЭЭЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ДАЙГАА УЛАМ ҮРГЭДҮҮЛНЭ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Лаосто эсэргүү эээрхэг түримхэй дайнда американ сэрэгүүд бүрил эдэбхитэйгээр хабаадажа байнхай.

Американ солдадуудтай хөөрэлдэhэн ЮПИ агентствын корреспондент Лаостохи байлдаануудта американ подразделенинүүд хабаадалсана гээд мэдээсэбэ. США тагнуулай операцинууд гэдэгые Лаосто үргэнөөр ябуулжа, тэдээндэнь «ногоон тойробшонууд» гэжэ нэрэтэй сэрэгүүд хабаадалсана.

Үнэхөөрөө тиимэ байhыень «Си-Би-Эс» гэжэ радиотелевизионно компани телевизорээр харуулhан байгаа.

Камбоджынхидо орходоо бүри хүсэтэй агаарай дай Лаосто США-гай мүнөө ябуулжа байhые гүрэнэй департаментын түлөөлэгшэ Макклоски мэдэрбэ.

Далай дээрэhээ буугаад, демилитаризованно зоные зүбшан хорголоод хүлеэжэ байхыень далайн 1500 ябаган сэрэг Урда Вьетнамай хойто эрье шадарай район худар американ сэрэгэй командовани ябуулаа гээд мэдээсэтдэнэ.

Лаосой дайда худар буудахаар 175 миллиметрэй томо буунууд Урда Вьетнамдахи Кхесань бааза дээрэ тодхогдобо.

hэнгэргүй ааша

ХАНОЙ. (ТАСС). США-гай сэрэгэй корабльнууд февралиин 11-нэй hүни ДРВ-гэй территориальна уhа руунь ороод, загаhа барилгын суднануудые, Куангбинь провинциин эрьедэхи газарые буудаhан байгаа. Алуулhан, шархатаhан зон бии. США-гай самолёдууд, тэрэ тоодо «В-52» гэжэ бомбардировщигууд Хыонглап тосхониие бомбодобо. США-гай артиллери 17-дохи параллельhээ хойшоо байдаг Виньшон, Виньзианг тосхонуудые буудаhан байгаа.

ДРВ-гэй МИД өөрынгөө мэдүүлгэ дотор энэ hэнгэргүй муухай аашыень буруушаагаад, ДРВ-гэй өөрын эрхэтэ, аюулгүй байдалда халдажа орохоёо болихыень США-hаа эриhэн байна.

Патриодуудай сохилтонууд

ХАНОЙ. (ТАСС). Лаос худар добтолон орохоёо Урда Вьетнамай хойто хубидань суглаhан американо-сайгоной сэрэгүүдые Урда Вьетнамай патриодууд ходо добтолно. Урда Вьетнамай патриодууд Куангчи провинцида дайсанай хоёр самолет буудажа унагааба. Тэрээн дээрэ hуужа ябаhан 2 полковник, 3 майор, штабай хэдэн офицернүүд хосорбо.

Кхесань гэжэ бааза дээрэ патриодууд дайсанай 9 вертолёт үгы хэhэн. 80 гаран солдадыень алаhан, гэмтээhэн байна.

Донгха райондо американ сэрэгүүдые патриодуудай февралиин 9-дэ амжалтатайгаар добтолхо үедэнь дайсанай 70 солдат ба офицер алуулhан, патриодууд ехэ гэгшын техникэ ба хэрэгсэл үгы хэhэн. гартаа оруулhан байгаа.

ДРВ-е дахин бомбодожо байна

ХАНОЙ. (ТАСС). Америкын олон самолёдууд, тэрэ тоодо «В-42» гэжэ стратегическэ бомбардировщигууд, тэрэшэлэн американ артиллери Хыонглап гэжэ хүдөө тосхониие февралиин 6 ба 7-ной үдэрнүүдтэ зэрлиг муухайгаар бомбодоhон, буудаhан байна. Тэрэ тосхон 17-дохи параллельhээ хойшоо, Вьетнамай Демократическа Республикын газар дээрэхи демилитаризованно зонодо байдаг юм.

ДРВ-гэй МИД-эй түлөөлэгшын Ханойдо толилогдоhон мэдүүлгэ соонь энээн тухай хэлэгдэнэ.

САГААН ЭДЕЭ САЛГИДУУЛАГША

Зураглал

[Г]эртээ садахадаа Долгор hэришэбэ. Унтари [hо]ор үндыжэ харахадань, стол дээрэхи часынь [...] заажа байба. Электроплиткаяа носоожо, хоёр стакан халуун сай уугаад, газаа гараhан, тойроод hэр-мэр, абяагүй. hара сагаан. [...] дээгүүр шар-шур гэшхэлэн үнеэдэйнгээ [...] тээшэ шэглэбэ. Эгээл энэ үедэ үүдээ тоб [...] хаагаад, гарамсаараа: «Долгор, Долгор!»— [...] Лидия Нимаевна шангаханаар ооглобо. Ли[да] хүсэжэ ерэхэдэнь.

— Юун болооб, Лида?

— Юун болошохо hэм даа. Эреэгшэншни hү[...] тугаллаа. Би тэндэ байhанаа, тугалынь [...] абааб. Шиниии амтатай нойрыешни таhал[...] ядааб.

— hайн даа. Минии ээлжээн ерэхэл байха, [...],—гэжэ Долгор Жамсуевна харюусаба. Үнеэдэйнгээ байра соо ороод. Долгор эгээн [...] эреэгшэндээ ошобо. «Тугаар гараhан [...], мүнөө гараhан мөөдэйб» гэhэндэл тэрэнь [...] соо hэргэгээр хараад байба.

— Байза, би шамдаа «малаашка» гэжэ нэрэ [...] ха гээд, монсогор сагаан духыень эльбээд абаба. Эгээн энэ үедэ юундэшьеб, арбан [...] саада тээ болоhон нэгэ ушар толгойдонь [...] байса ороо бэлэй.

[Тиих]эдэ Долгор үшөөл залуу басаган ябаа. [Кол]хозой контородо ерэжэ, «хонин ажалда оро[хоб]» гээд Долгор Жамсуевна мэдүүлээ hэмнай. [Кол]хозой түрүүлэгшэ Долгор тээшэ сэхэ хараад: — [Хон]ин ажалнай хэсүүтэйхэн гэжэ мэдээ[нэ гүш]? Ажаллажа шадаха юм гүш?

— Шадахаб гэжэ hананаб. Би бусадhаа юугээ[р] дуталдаха хүн биб. Бадмын Шагдарай отарада эльгээгтыл даа—гээ hэн.

Колхозой түрүүлэгшэ минута шахуу абяагүй байhанаа, Долгорой хэлэhые зүбшөөгөө. Үглөөдэрынь Чагдарай отарада ошожо ябаха үедөө, харгын хажуу тээ, hэбхүүлэй дунда нэгэ юумэнэй бүмбыжэ хэбтэхые харажархиба. Хажуудань хүрэжэ ерэхэдэнь, hаял хурьгалhан хонин. hүүзэгэрхэн ута хүлтэй хурьган хүниие харамсаараа өөдөө собхорхо hанаатай обогошобо. Долгор тэрэнэй зөөлэхэн духыень эльбэжэ, юундэшьеб «малаадай» гэжэ байжа тэрэ «олзоёо» эрхэлүүлээ hэн. Теэд тэрэ үнжэгэн зөөлэн хурьгаяа гар дээрээ үргэжэ, эхыень дахуулаад, Бадмын Чагдарай отарада асарба. Тушаан болоходоо, тэрэ хониниинь өөрынгөө отарада асарагдаhан байба.

— Хонишон гээшэмнай хёрхо нюдэтэй, шуран солбон хүн байха ёhотой юм. Хониндо ябажа үзөөгүй аад, ажал хүдэлмэреэ аза талаантайгаар эхилбэлши,— гэжэ Чагдарай отарынхид магтаа hэн.

...Үнэхөөрөөшье, Долгор Жамсуевна Дашидондокова колхозой ямаршье ажалда ябаhан, ажалhаа гэдэргээ тунхаряагүй хүн юм. Нэгэ үедэ тоhоной заводтошье ажаллаа. Тэндэ мүн лэ hайнаар ажаллажа, бултанай зүгhөө магтаалда хүртэhэн байха.

Гурбан жэлэй саада тээ Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой бригадир Цыретор Ешиевич Долгор Жамсуевнатай уулзаад:— «Манай Далайтын фермэдэ hаалишанаар ошоо hаатнай яаха гээшэб? Шэнэ фермэ, тиин шэнэ гэрнүүд олоор баригдаа. 2 жэлhээ хүсэд оньhожоруулагдаха фермэ юм. Тэндэ hаалишаднай дуталдана,— гэбэ.

—Үнеэдтэ ябажа шадаха гүб даа? Хонин ажалда энээнhээ урид ябаа ха юмбиб.

Тиихэдэнь Цыретор Ешиевич юушье хэлэнгүй, миин лэ ташаганаса энеэжэрхёо бэлэй.

Ажалда дуратай хүн хаанашье амжалта туйладаг ха юм. Долгор Жамсуевна Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой Далайтын фермэдэ мүнөө ажаллана. Фермые даагша Тарба Аюшеевич тэрэниие иигэжэ магтана: «Ажалдаа бэрхэ хүн даа. Залуу hаалишадташье туhалдаг. hү гүрэндэ тушааха үнгэрэгшэ жэлэйнгээ даабариие үшөө октябрь hарада дүүргэhэн юм». Долгор Жамсуевна үнгэрэгшэ жэлдэ 3 «Молоковоз» автомашина hү гүрэндэ түсэбhөө гадуур тушаагаа.

Үнеэдээ hааха сагшье ойртобо. Долгор хүүртиг дээрээ халаадаа хэдэрээд, газаашаа гарахаяа ябахадань:—Би ошолсохом!—гээд Цырма басаганиинь хэлэбэ. Цырма тэрэ дарыдаа шуумгайханаар хубсалаад, малай байра тээшэ гэшхэлбэ. Долгор Жамсуевнагай басаган Улаан-Үдын хүгжэмэй hургуулиин дирижерско факультедтэ hурана. Амаралтын үдэрнүүдтэ гэртээ ерэхэдээ, эхэдээ туhалха гэжэ ходо оролдодог, ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлэгдэhэн.

«Урдань hаалишанда хүшэршэг hэн. Мүнөө фермэмнай хүсэд оньhожоруулагданхай. Ажаллахада яhала амар, урматайшье»—гэжэ Долгор Жамсуевна хөөрэлдэжэ hууxадаа хэлээ hэн. Тэрэншье зүб даа. Баяраа хэлээд, гэртэhээ гарахатайгаа сасуу, Долгор Жамсуевна түргэ түргэнөөр алхалаад, сагаан эдеэгээ салгидуулхаар малай байра тээшэ зорёо hэн.

С. ОЧИРОВ.

Израилиин булимтарагшадай хэрээгы шэрүүн ааша

АММАН. (ТАСС). Палестинын Улаан Хахад hарын бүлгэм ООН-ой Генеральна секретарь У Танда февралиин 9-дэ телеграмма ябуулжа, дайнhаа зугадаhан зоной байрладаг Газын лагерьнуудтахи айхабтар хүндэ байдал тухай дуулгаба. Тэндэнь комендантска час гэдэг хатуу хэмжээн 45 хоног соо сахигдажа, Израилиин булимтарагшад тэндэхи зониие элдэбээр зобоожо, үлэсхэлэн хооhоноор барижа байна.

Израилиин булимтаралгын засагаархидай хүнэй эрхые эбдэдэг ябадалыень болюулха гэhэн эрилтэ общество табиба.

ДАЙНАЙ УГААРТА hОГТОХОДОО

БОНН. (ТАСС). «Европодо дайн сэрэг эхилээ hаа, тактическа ядерна зэбсэг дары хэрэглэхын түлөө» кампани Холбоото Штадуудта мүнөө дэлгэрүүлэгдэбэ. Энээн тухайда «Штерн» гэжэ журнал бэшэнэ.



ЯМАР ОРОНУУДААР АЯНШАЛХА ДУРАТАЙБТА?

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ тума амаралтаяа аяншалгада үнгэргэдэг хүнүүд улам олошорно. Холын орон нютагуудаар аяншалжа, хараа, үзөөгүй юумэеэ хараха мэдэхэдэ хэды һонин бэ.

1971 ондо манай республикын 800 хүн хилын саагуур аяншалжа, танигдаагүй оронуудай түүхэтэ газарнуудтай, социалис оронуудай хүдөө ажахын, промышленностиин ургалтатай танилсажа, сэнгэжэ ерэхэ байна. Жэшээнь, Болгариин Арадай Республикада аяншалагшад «Солнечный берег», «Золотые пески» гэһэн үзэсхэлэн гоё байгаалитай курортнуудта хэдэн үдэрэй туршада амарха юм.

Хилын саагуур аяншалха дуратайшуулай бүлэг апрель һараһаа эмхидхэгдэхэ байна. Апрель һарада Венгри, Венгри—Югослави, Арабуудай Нэгэдэмэл Республика ошохо түрүүшын бүлэг эмхидхэгдэжэ, холын аян замда мордохо юм. Тэдэнэр Будапешт, Эгер, Дунайварош, Веспрем хотонуудта, Мишкольц курорт хүрэхэ маршрудтай. Тиихэдэ Венгри—Югослави руу аяншалха дуратайшуул Будапешт, Дунайварош, Печ, Капошвар, Югославиин Белград, Загреб, Любляну, Риеку, Опати хотонуудай түүхэтэ, архитектурна памятнигууд, музейнүүдтэй танилсажа ерэхэ юм.

Арабуудай Нэгэдэмэл Республика ошохо дуратайшуул апрелиин 28-да Москваһаа Каир хүрэтэр самолёдоор ниидэхэ болонхой. Энэ аяншалгада хабаадалсагшад ОАР-ай Луксор, Асуан, Александрия хотонуудай гоё һайхан барилганuудтай танилсаха. Мүн Каирта Совет гүрэнэй посольстводо орохо, мүн хотын хуушан барилгануудта хүрэжэ, ремесленнигүүдэй квартал, шагшууята дэлгүүр, шобхо үндэр пирамидануудай барилгануудые хаража һонирхохо, сэнгэхэ байна. Удаадахи үдэрнүүдтээ аяншалагшад Египедэй хуушанай ниислэл—Мемфис хото экскурсяар ошожо, тэндэхи барилгын архитектура, музейнүүдые хараха, арад зонойнь ажабайдалтай танилсаха болоно.

Александрия—хүн зонойнгоо тоогой талаар Египедэй хоёрдохи хото болодог. ОАР-ай промышленна томо түб болоһон энэ хото Дундада далайн эрьедэхи порт гэжэ суурханхай. Эндэ арабуудай гоё һайхан искусствые харуулһан музей, олон тоото памятнигууд, ногоон хүнжэлөөр бүрхөөгдэһэн сэсэрлигүүд, холоһоо наранай элшэдэ мүнгэтэн толоржо байдаг фонтанууд болон бусад зүйлнүүд аяншалагшадай анхарал татахал байха.

Асуан амаралтын үбэлэй һайн курорттой газар юм. Энэ хотодо хуушанай түхэл маягтай памятнигууд олон. Эндэ эртэ урда сагай фараонуудай үеын һүмэнүүдэй үлэгдэл, һандаргагдаһан Элефантина хотын бууса, Ага-Хаанай мавзолей, Нил мүрэнэй гүнзэгые шэнжэлдэг байһан урдын худаг болон һонирхолтой бусад зүйлнүүд олон.

Нүгөөдэ һонирхолтой хотонь Луксон болоно. Энэ хото аяншалагшадай ниислэл гэжэ суурхаһан. Хотын эгээл гоё памятник Луксоной һүмэ юм. Тэрэ хадаа наранай бурхан Амонда, тэрэнэй һамган Мут, тэдэнэй хүбүүн—Һарын бурхан Хонс гэгшэдтэ зорюулагданхай. Эндэһээ гурбан модоной газарта—Карнакада Амон бурханай һүмэ оршодог. Тэрэ һүмэтэй зэргэлээд, Праломея гэжэ мэдээжэ бартаа бии юм. Наполеон тэрэ бартаа һажаажа, Парижай баяр ёһололой арк бариха гэһэн захиралта үгэһэн байгаа.

Болгарида амарһанай удаа ГДР, Чехословаки аяншалхэ дуратайшуулай бүлэг май һарада бүридүүлэгдэжэ эхилхэ. Мүн июнь һарада Монголой Арадай Республика, хоёр бүлэг Болгариин курортнуудта амархаар ошохо болоно. Июльдэ Чехословаки, удаань ГДР-тэ амархаар, мүн хоёр бүлэг Болгарида амархаар, августда Польшо, Чехословаки, Болгари—Югославида, хоёр бүлэг Болгарида амархаар эльгээгдэхэ юм. Сентябрьда Венгри—Чехословаки, Польшо, Монголой Арадай Республика, октябрьда Болгарида амархаар, Венгри—Чехословаки ошохо дуратайшуулай бүлэг эмхидхэгдэхэ. Ноябрь һарада Польшо—ГДР, декабрьда —Энэдхэг орон, Цейлон ошохо бүлэг бүридүүлэгдэхэ байна.

Холын аяншалгада ошохо дуратайшуул профсоюзуудай областной советтэхи харин оронуудаар аяншалха дуратайшуулай таһагай хүдэлмэрилэгшэдтэ хандажа, һонирхоһон асуудалнуудтаа тодорхой харюу абаха аргатай.

А. ЦЕЛОВАЛЬНИКОВА,
облпрофсоведэй харин оронуудаар аяншалагшадай талаар ахалагша инструктор.

Уран зохёолшодой холбоондо

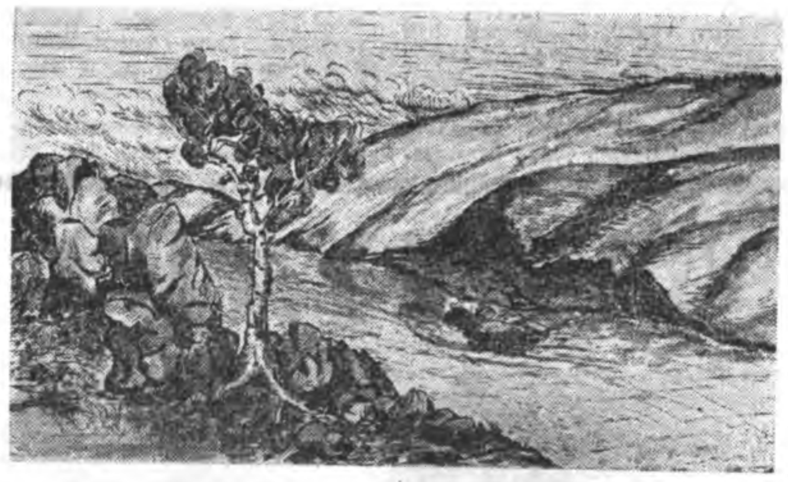
„УУЛАМНИ УРАН ДҮШЭ"

Буряадай уран зохёолшодой холбоондо недели бүхэндэ уран зохёолой среда болодог заншалтай. Ажалай түрүүшүүлтэй, партийна, совет болон профсоюзай эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй саг үргэлжэ уулзажа, ажал хүдэлмэритэйнь танилсажа байхада аша туһатай ха юм.

Һаяшаг эхилэн бэшэгшэ Аюша Доноевой шүлэгүүдые зүбшэн хэлсээ. Залуу автор Захааминай аймагай Санагын дунда һургуулида багшалдаг. Буряад хэлэнэй багша үхибүүдэй абари зан, аяг ааша һайн мэдэхэ байһанаа харуулаа. Уран зохёолшод Ц-Б. Бадмаев, Вл. Намсараев, А. Бадаев, М. Самбуев болон бусад үгэ хэлэжэ, тусхай ном болгожо гаргуулхыень дурадхаһан байна.

Нютаг бүхэндэ нилээд алдаршанхай газарнууд байдаг шуу. Тиихэдэ хүүгэдтэ зорюулһан номоо залуу автор «Ууламни уран дүшэ» гэжэ дэмы нэрлээгүй ха.

Манай корр.



«СЭХИР ГОЛ». В. БАДМАЕВАГАЙ ЗУРАГ.

ҮХИБҮҮДЭЙ КИНОСТУДИ

Улаан-Үдын Октябрьска районой Терешковагай нэрэмжэтэ үйлсын 32-дохи гэрэй ханада «Үхибүүдэй фотокиностуди» гэһэн гаршаг холоһоо аржын харагдадаг. Тэндэ оробол тнай, хүүгэд ходоо ехэ сүлөөгүй нүхэр Л. Ф. Калашниковай хүтэлбэри доро хэшээл хэжэ, зариман буулгаһан плёнконуудаа угаажа, нүгөөдүүл—кино фото-зурагуудай монтаж зүйжэ байха.

Энэ һайн дуранай студида мүнөө үедэ далаад хүбүүд, басагад, гол түлэб Октябрьска районой һургуулиин һурагшад хабаадана. Фото, кино буулгажа һурахаяа студида ерэгшэдтэ һайн заабари үгтэхэ, дүй дүршэл олгогдохоһоо гадна, фото кинотой аппарат барюулагдажа, тусхай даалгабари үгтэдэг юм.

Тээсгэн «Текстильщик» гэжэ соёлой ордондо партиин урданай гэшүүдтэй уулзалгын баярай суглаанай болоходонь, студиин эдир фотограф, кинооператорнууд ерэжэ, олон зураг буулгаа. Һүүлээрнь хүндэтэ коммунистнуудай гэртэнь уригдажа, тэдэнэрые гэр бүлэтэйнь хамта фото-зурагыень буулгаһан байна.

Буулгаһан фото, кино зурагуудаа шанартань хүргэхэ гээшэ ехэ хүдэлмэритэй, тусгаар түхеэрэлгэнүүдэй хэрэгтэй болодогынь мэдээжэ. Теэд студиин тэдэнээ өөһэдын хүсөөр бүтээжэ түхеэрхэ гэжэ шиидэжэ, эдэбхитэйгээр хүдэлжэ, мүнөө студи түгэс түхеэрэлгэтэй болгогдожо... Тиин һанаһан соогоо зураг, кино гаргаха аргатай болоһон үхибүүд партиин XXIV съездые, ... нернүүдэй бүхэсоюзна ... 50 жэлэй ойе угтуулан, фото... тавкэнүүдые нээхэ, ... кинофильмнүүдые зохёохо ... мүнөө түлэг хүдэлжэ байна. ... дэнэрэй дундаһаа Сережа По... резкин, Люда Бурлакова, Сер... Кузьмин, Наташа Пивовар..., Люся Минаева, Люда Шмулев..., Таня Прохорова, Люба Собе...кова, Таня Скаба болон бу... студиин хүдэлмэридэ илан... эдэбхитэйгээр хабаадана.

М. ДРЯХЛОВ.

ЭДИРШҮҮЛЭЙ ГАРААР ЮУН ХЭГДЭНЭБ?

Сэлэнгын аймагай Загастайн дунда һургуулида ажалай хэшээл үнгэргэдэг Клим Гаврилович Коковин слесарь мэргэжэлтэй хүн. Юумэ шудхаха, гагнаха шадабарида эдиршүүлые һургаха хүсэлтэйгөөр техническэ кружок эмхидхээ һэн. Тэрээндэнь мүнөө хорёод үхибүүд ябадаг.

Багшынгаа хүтэлбэри доро кружогойхид олон юумэндэ һураа. Жэшээнь, ленинскэ суута броневигэй өөрөө ябадаг макет хэжэ байна. Мүн баһа тракторай өөрөө хүдэлдэг косилкын дүрсые харахада хөөрхэн: хажуурайнь шүдэнүүдые тон шадамараар хэжэ, тус тустань табланхай.

Тиихэдэ техническэ кружогой гэшүүд колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй захилаар олон юумэ бүтээдэг. Тоог дээрэ орооһо этэрдэг гушаад тусхай түмэр хүрзэ хээд байна.

Эгээл эдэбхитэй гэшүүд гэхэдэ, зургаадахи-долоодохи классуудай һурагшад Володя Нимаев, Саша Ашкаев, Володя Тупицын болон бусадые нэрлэхээр.

Гэхэ зуура тэрэ кружогто басагадшье олооро ябадаг. Тэдэнэй гараар хубсаһанай үлгэсэнүүд, алханууд, тармуур болон бусадшье зүйлнүүд бүтэнэ.

Л. БАДМЫН.

ТҮРҮҮШЫН ЗҮЖЭГ

Үнгэрһэн жэлэй һүүл багаар аймагтамнай арадай театр нээгдэжэ, бидэниие ехэтэ баясуулаа һэн.

Уужам дулаан клубтаа хүнүүд олооро сугларанхай, түрүүшын зүжэгэй эхилхые хүлеэжэ ядан хай, абяагүйхэн һуунад. Уданшьегүй хилэн хүшэгэ хоёр тээшээ һолжорон задаржа, арадай театрай режиссёр Т. Бадагаева хүн зониие амаршалаад, зүжэгтэ наадаха хүнүүдые нэрлэбэ.

Тиигэжэ Орлиг тосхоной арадай театрай түрүүшын зүжэг эхилбэ. Рольнуудые гүйсэдхэгшэд: Лида Мунконова, Владимир Борбуев, Юрий Патархеев, Жалсан Замбалов, Дари Замбалова гэгшэд шадал зэргээрээ наадахые оролдобо. Тиимэһээ Ц. Шагжинай «Шүдхэртэй сүндүүг» гэжэ зүжэг хүн зоной сэдьхэл нилээд хүдэлгэһэн байна.

Ялас гэмэ тодо хурса образуудые гаргахадаа артистнар оксо шалгарба. Жэшээнь, Жалсан Замбаловай шадамар бэрхээр наадаһые тэмдэглэмээр. Тэрэнэй Хасар абгай хэзээдэшье мартагдахагүй. Тиихэдэ Владимир Борбуев һаалишан Дамдинай түхэл шэнжые, абари зангые үнэншэмэ хурсаар харуулаа. Д. Замбаловада тон хүшэр роль тохёолдобошье, Бүмэ хүгшэндэ дурагүйлхэхэ, үзэн ядаха ушар гарана. Мухархан ухаатай, һүзэгшэ хүгшэн. Тиигэбэшье юу хээ мэдэхэ, тон зүб сэгнэлтэ үгэхэ шадалтай болотороо хубилна. Иигэжэ Дари Замбалова гол рольдо шадамар бэрхээр наадажа, хүнүүдэй магтаал һайшаалда хүртэһэн. Уран зурааша Ж. Замбалов зүжэгэй гол түлэб удхые тон зүб тайлбарилжа, хужарлан харамаар шэмэглэн зохёобо.

Худал хуурмаг үгэ хүүр тараажа, арад зониие мэхэлжэ ябаһан ламанарые ёгтолһон үзэгдэл энэ зүжэгтэ бии. Ажаглан харахада, шажан мүргэлэй түлөөлэгшэдэ наһатайшаг хүнүүд нилээд дурагүйдөө.

Һаяар аймагаймнай артистнар хүдөө нютагуудаар ябажа, тус зүжэгөө табиха юм. Арадай театртай болоһондоо баясаад, саашанхи ажал хүдэлмэридэнь ехэ амжалта хүсэхэ байнабди.

А. ЦЫБИКОВ.

Аха.



БУРЯАД ОРОҺОЙ НЮТАГ БҮХЭНДЭ ЭЛДЭБ ЯНЗЫН ГОЁОЛТО ХЭДЭГ УРАН ДАРХАШУУЛ ОЛОН ЮМ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ЗҮҮДХЭЛ.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

Баскетбол

ПРИМОРИИН КОМАНДА ЭРХИМЛЭЭ

Зонын юһэн команда чемпионоо тодоруулхын тула табан үдэрэй туршада хоорондоо үсэд шанга тулалдаатайгаар наадажа, эрхим командаяа түгэсхэлэй уулзалгада эльгээхэ болобо. Мүрысөөнэй табадахи үдэрэй нааданай эхилхын урда тээ түрүү һуури буляалдажа ябаһан Примориин, Хабаровска хизаарнуудай, манай республикын командануудай алинайшье түрүү һуури эзэлхэнь мэдэгдээгүй байгаа бэлэй. Урда үдэрынь манай баскетболистнууд Хабаровскын спортсменүүдтэ шүүгдэһэн дээрэһээ нааданай һүүлшын үдэр Примориин командые 10 очко үлүүтэйгээр шүүжэ гараа һаа, зонынгоо чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхэ байһан. Тиихэдэ Примориин команда нэгэшье тоотойгоор шүүбэл түрүү һуури эзэлхэ болоод ябаһан юм. Тиимэһээ энэ хоёр командын спортсменүүдэй дунда ёһотойл гэгшын шанга тулалдаан боложо, спортын ордондо сугларагшадые һонирхуулһан байна.

Нааданай эхилхэтэй сасуу манай командын добтологшо Бабенко бүмбэгэ абамсаараа урагшаа гараханьшье тэрэ, шадамар бэрхээр собхороод корзина руу бүмбэгэеэ табижа, тоо нээжэрхибэ. Хэдэхэн секундын туршада бүмбэгэеэ буляалдажа талмай дээгүүр тэмсэһэн Примориин баскетболистнууд абаһаар манайхинай хамгаалга дабажа ядаха юм. Тиинһээршье байтар үшөө нэгэ һайн добтолгодо ороһон Улаан-Үдын команда нааданайнгаа тоо 0:4 болгобо. Эндэһээ саашаа хамгаалагшад бага зэргэ алдуу гаргажа, бүмбэгэ айлшадай гарта бүхөөр баригдашалай. Тиинһээршье байтар нааданай тоо 4:4, 14:14, 20:20... болоод орхибо. Хараха янзада тэнсүү наадан болобо хэбэртэй, хоёр командын спортсменүүд ээлжээ ээлжээгээр тоонуудаа нэмээжэл нэмээжэл ябаа бэлэй. Эндэ Буряадай АССР-эй спортсменүүд Владимир Савицкий, Виктор Бабенко, Виктор Линников гэгшэд бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ, нааданайнгаа тоо 36:36 болгобо.

Нааданай хоёрдохи хахадай эхилхэдэ, эдэнэрэй уулзалгын тоо 46:40 болоод, айлшад түрүүлжэ ябаа һэн.—Хай даа, манай команда бирахагүйнь ха. Алдуутай, муу хамгаалга хэжэ орогдобо,—гэжэ манай командын тренер Владимир Хавкин спортсменүүдэйнгээ наадажа ябахые хаража һуухадаа хөөрөө һэн.

Айлшад нааданай хоёрдохи хахадта нээрээшье дали ургаһандал, шэнэ хүсэтэйгөөр эрхим, һайн добтолго хэжэ байгаад уулзалгынгаа тоо нэмэжэл мэдэнэ. Зүгөөр манай спортсменүүд миин һуужа үгэхөөр бэшэ, үсэд шанга добтолго, хамгаалга хэжэ байгаад, талмай дүүрэн харайлдаха юм. Тиигэһээр байтар нааданайнь тоо 72:100 болошолой. Үсэд шанга тулалдаанай дүн—108:81 тоотойгоор дүүрэжэ, эндэ айлшад шүүжэ гараба.

Хэдэн үдэрэй туршада болоһон энэ нааданда Примориин хизаарай команда Алас-Дурна зүгэй зонын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, зонынгоо дамжуулгын кубок, нэгэдэхи шатын диплом, бэлэгүүдээр шагнагдаба. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые Хабаровска хизаарай, Буряадай АССР-эй команданууд эзэлбэ. Тиигэжэ Примориин хизаарай команда Россин федерациин зунай табадахи спартакиадын түгэсхэлэй нааданда хабаадалсаха болоо. Нааданиинь Краснодар хотодо апрелиин юһэндэ үнгэргэгдэхэ юм.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: мүрысөөндэ түрүүшын хоёр һуури эзэлһэн команданууд наадажа байна.

В. ПЛУТТ гэгшын фото.



Номой таг

„ЁЛКЫМНАЙ ГОЁ ГЭЭШЭНЬ!.."

Һургуулиинхидай найруулжа табихаар зүжэгүүд оройдоо үгы гэһэн гомдолнууд соностодог. Нээрээшье, хүдөөгэй һургуулинуудай сценэ дээрэ табихаар, буряад хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн зүжэгүүд хоморшог ха юм. Биишье һаа, энэ тэрэ номууд соогуур хэблэгдээд лэ, хэрэгтэй болоходо олдохошьегүй байдаг.

Поэт **Гунга Чимитов** хүүгэдэй буряад литература хүгжөөхын тула яһала эдэбхитэйгээр хүдэлжэ байдаг ааб даа. Тэрэ һаяхан «Ёлкымнай гоё гээшэнь!» [1] гэһэн ээлжээтэ номоо гаргуулба. Тэрээн соонь һургуулиин уран һайханай бүлгэмдэ хабаадагшадай гүйсэдхэжэ боломоор долоон зүжэг оруулагдаа.

Эгээл түрүүшын хуудаһанда «Алдар» гэжэ нэгэ акттай зүжэг уншанабди. Үйлэнь манай эндэхи хүдөө нютагта 1919 ондо болоно, Дэлгэр, Дэшэма, Бата гурбан баян айлда һуудаг зарасанар юм ха. Тэдэниие заража, мүлжэжэ байһан Гоншог баянтай, тэрэнэй һамган—Дулма хээтэйтэй ушарнабди.

Дэлгэр, Дэшэма, Бата гурбан шархатаһан улаан командиртай холбоо байгууланхай, тэрэнэй эдэгэмсээр партизан боложо ошохоор шиидэнэ. Гэн гэтэр, баян Гоншогой һамган партизан боложо ошолдохо юм!..

Саашань тоолохо болоо һаа, «Балдан», «Эдир партизан», Тоомгүй эшэгэн», «Табан нүхэд», «Мэхэтэй Шандаган», «Ёлкымнай гоё гээшэнь!.. гэһэн зүжэгүүд оролсоно.

Тиихэдэ «Тоомгүй эшэгэн» гэжэ хоёр үзэгдэлтэй зүжэг шүлэгөөр бэшэгдэһэн. Хабаадаха нюурнуудынь Эшэгэн, Хурьган, Тугал, Ямаан, Хонин, Шоно гэгшэд юм.

Гэхэ зуура һургуулида куклын театр нээгээ һаа, һүүлдэ нэрлэгдэһэн зүжэгүүдые тэрэнэй сценэ дээрэ табихада зохисотой байха һэн гэжэ һанагдана.

Зүжэгүүдэй дутагдал тухай эндэ бидэ хэлэбэгүйбди. Тэрэниие тусхай мэргэжэлтэд хаража үзэхэ юм бээз даа.

Иимэрхүү согсоябориинуудые Буряадай номой хэблэл гаргажа байгаа һаа, һургуулиин һурагшадта, багшанарта ехэ туһаламжа үзүүлхэ аргатай болохо һэн.

[1] *Гунга Чимитов, Ёлкымнай гоё гээшэнь! Буряадай номой хэблэл. Улаан-Удэ, 1970.*

«ТАМХИНҺАА ЗАЛЫТ...»

Болоһон ушар

Һүниин 10 часһаа үнгэржэ байхада, 2-дохи номерой трамвайн һүүлшын буудал дээрэ хоёр нүхэд—«Электромашина» заводой инженер В. Д. Раднаев, Хяагтын хүгжэмэй һургуулиин директор Д. Д. Доржиев гэгшэд трамвайһаа гараба. Эндэһээ саашаа харанхы үйлсэ, хүйтэн жабар—бэшэ юуншьегүй, хон-жэн. Гэнтэ хаанаһаашьеб томохон бэетэй, хоёр хүн гаража ерээд:

— Тамхинһаа залыт..,—гэбэ ха.

— Тамхи бидэ татадаггүйлди,—гэжэ Доржиевай харюусахатай адли, тархи руунь нюдарга буушалай.

Нюдарга хүлеэгээгүй Доржиев нэгэ тээшээ унажа, ондатра малгайнь нүгөө тээшээ хиидэшэбэ. Шуран шамбай хүбүүн байһан тула Доржиевшье алдалжа хэбтээгүй, харин унахынгаа тэндэ сохигшын хүлһөөнь татажа, тэрэнээ дороо абашаһан байгаа. Тэрэ үедэ улай хараһан шонодол малгайда обтоһон нүгөөдэнь хэрмэн ондатра хоёр малгай «олзотой» саашаа харайшоо гэхэ.

Тамхи эреэд хүндэ дүтэлдэг зантай һүниин дээрмэшэдэй нэгэн дүрбэн гарта бүхэд бажуулгажа, гансал хайра гүйха баатай болобошье, Улаан-Үдын Железнодорожно райгүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таһагта абаашагдаба ха.

Харанхы һүни уулзаһан дүрбэн үглөөдэрынь тус таһаг соо улайха нюураараа харалсажа, хэрмэн малгай ондатра малгай хоёр эзэеэ олобо.

«Тамхи залыт» гээд, добтологшо хоёр хүйхэрнай хүдөө ажахын институдай ба соёл гэгээрэлэй училищиин 1-дэхи курсын студентнэр Саганов Базыр Замураев Валерий хоёр байшоо.

Ветврач, хоорой дирижёр болохо зорилготой хүдөөһөө ниислэл хото ерэһэн энэ хоёр хүнэй үмдэжэ ябаһан малгай буляаха «мэргэжэл» шудалжа ябаба хаш. Һаяар эдэнэр хуулиин урда зэмэеэ амасаха болонхой.

В. ТОКТОХОЕВА.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

ХОЁРДОХИ ПРОГРА... УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: ... минутаһаа спортын һонин. ... **ДЭХИ ПРОГРАММА.** 13 ... 19 час хүрэтэр Москваһаа ... жуулга. 13 часһаа орон ... һонин. 13.05 минутаһаа «... петушок» гэһэн үхибүүдтэ ... лэгдэһэн үнгэтэ телеви... дамжуулга. 13.25 минутаһаа ... ёжнк» гэһэн үхибүүдтэ зор... даһан ГДР-эй уран һайха... левизионно фильм. 14.15 ... нутаһаа «Моисеевэй анс... гэһэн телефильм. 15 ... «Труд» газетын 50 жэлэй ... гэһэн дамжуулга. 15.40 мину... Б. Чаковскиин «Год жизни» ... һэн телезүжэг. 17.10 мину... орон доторхи һонин. 17.30 ... таһаг хүгжэмтэ киоск. 18 ... «В мире искусств» гэһэн дам... га. 19 часһаа 20.30 минута хү... амаралта. 20.30. минутаһаа ... минута хүрэтэр Москваһаа ... жуулга. 20.30 минутаһаа ... норама. 22 часһаа үнгэтэ те... дениин программа. 22.35 ми... һаа «Поиск» гэһэн телеви... журнал. 23.35 минутаһаа ... аяншалгада дуратайшуулай ...

ПРАВДА БУРЯТИ... МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТ...

Нэгэдэхи—табадахи ху... нуудта: 1971—1975 ... СССР-эй арадай ажахые хүг... табан жэлэй түсэб тушаа КПСС ... XXIV съездын Директивэнүүдэй ... ект толилогдобо.

Зургаадахи хуудаһанда: соёл... турын һонин. «Галта гүбе... гэжэ М. Новиковой статья. ... саанаһаа абтаһан ТАСС-ай мэдээ... нүүд.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Редакциин хүдэлмэри... Степан Доржиевич Очир... хайрата эсэгэ
Доржи АЮШЕЕВИЧЭЙ
наһа бараһантай дашарам... лан, «Буряад үнэн» газе... коллектив гэр бүлэдэхинь ... түрэлхидтэнь гүнзэгы шан... лаа мэдүүлнэ.

Манай адрес, телефо...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Лен... 35. Телефоны: редактора ... 54-54, приёмная—54-93, ... редактора—68-08, зам. ре... тора—62-62, ответ. секре... —50-52, зам. ответ. секре... —66-76, отделы: партий... жизни —60-91, сельского ... зяйства—64-36, 63-86, про... ганды и агитации—56-23, ... мышленности и строитель... —61-35, советского строит... ства и быта—69-58, культу... и школ—60-21, писем и р... селькоров—67-81, информ... —34-05, общественная при... ная—56-62, машинное бюро ... 57-63, фотолаборатория ... 33-61.

 Гор. Улан-Үдэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР Н-02352. Заказ № 882.